

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

БЕРЕГУТА ВІТАЛІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

Допускається до захисту:
завідувач кафедри політології
та державного управління
д.політ.н., професор

Чальцева О. М.

« ____ » _____ 20__ р.

**ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТИ
РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА (НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Кваліфікаційна робота

Науковий керівник:

Польовий М. А., професор кафедри
політології та державного управління,
д. політ. н., професор

Оцінка: ____ / ____ / ____

(бали/за шкалою ЕКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____

АНОТАЦІЯ

Берегута В. В. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти реалізації державної політики в сфері міжнародного співробітництва (на прикладі Вінницької області) – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття наукового ступеня «Магістр» за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування. Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

У кваліфікаційній магістерській роботі досліджено напрямки та механізми ведення міжнародного територіального співробітництва органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади України (на прикладі Вінницької області) з метою визначення їх ролі як суб'єктів реалізації державної політики у сфері міжнародного співробітництва.

У дослідженні були використані загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, структурно-функціональний, системний) та спеціальні (кейс-стаді, контент-аналіз, ситуаційний аналіз, компаративний) методи досліджень. За результатами аналізу встановлено, що міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади України сприяє реалізації державного зовнішньополітичного курсу та впливає на його результативність.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, місцеві органи виконавчої влади, міжнародне територіальне співробітництво, Вінницька міська рада, Вінницька обласна державна (військова) адміністрація, Європейський Союз, російсько-українська війна.

Бібліографія: 134 найменувань.

ABSTRACT

Berehuta V. V. Local Self-Government Bodies as Subjects of Implementation of State Policy in the Field of International Cooperation (on the Example of Vinnytsia Region)

Qualification work for the degree of Master's Degree in speciality 0413 Management and administration. Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The qualification master's thesis examines the directions and mechanisms of international territorial cooperation by local self-government bodies and local executive bodies of Ukraine (on the example of Vinnytsia region) to determine their role as subjects of state policy implementation in the field of international cooperation.

The study was conducted using general scientific (analysis, synthesis, induction, structural-functional, and systemic) and special (case study, content analysis, situational analysis, and comparative) research methods. According to the results of the analysis, the international activities of Ukraine's local self-government and local executive bodies contribute to implementing the state foreign policy course and affect its effectiveness.

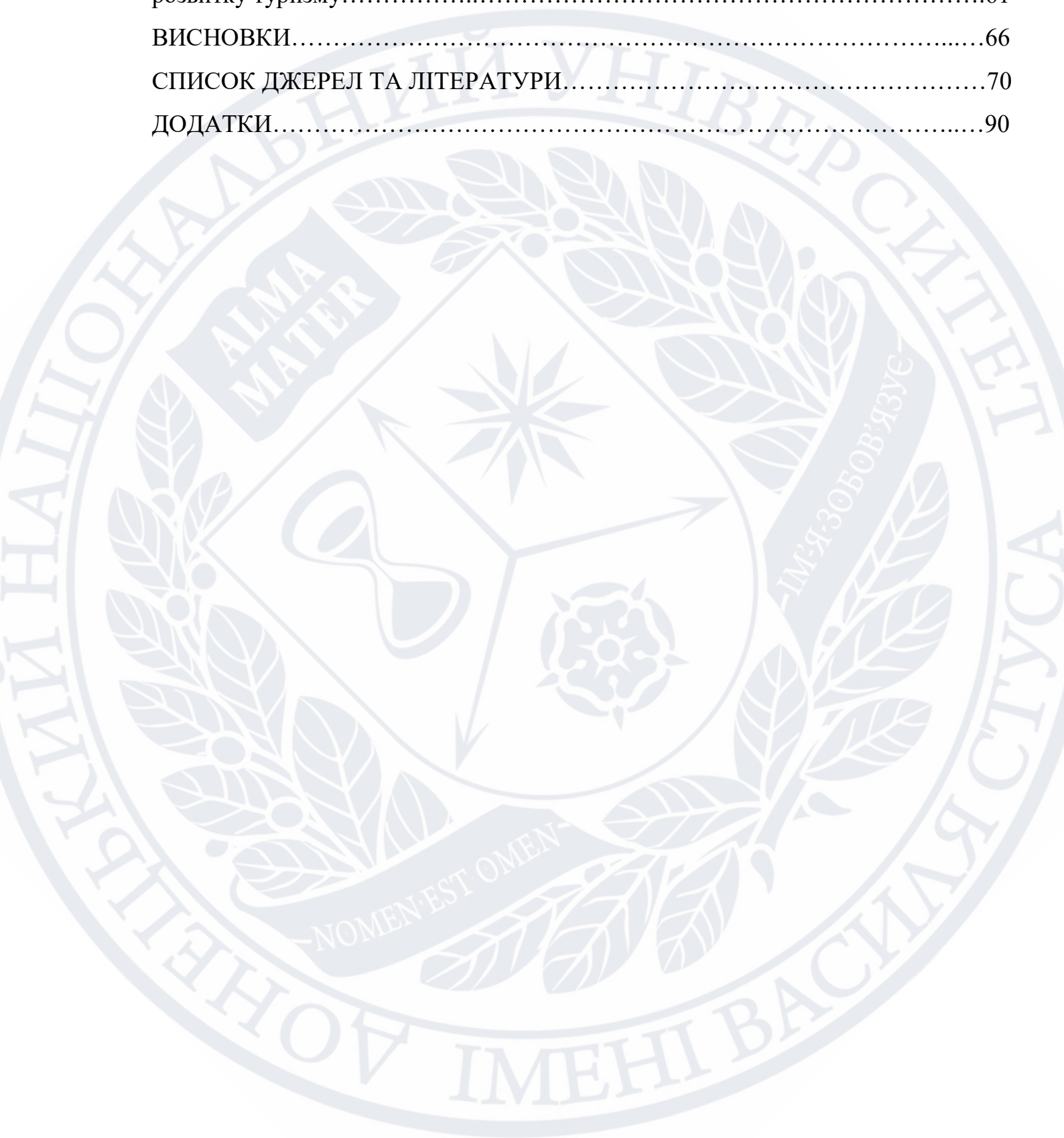
Keywords: local self-government bodies, local executive bodies, international territorial cooperation, Vinnytsia City Council, Vinnytsia Regional State (Military) Administration, European Union, Russian-Ukrainian war.

Bibliography: 134 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	11
1.1. Стан наукової розробки теми.....	11
1.2. Джерельна база дослідження.....	14
1.3. Методологія дослідження.....	18
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В МІЖТЕРИТОРІАЛЬНОМУ, ТРАНСКОРДОННОМУ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ.....	22
2.1. Закони України.....	22
2.2. Підзаконні нормативно-правові акти.....	28
2.3. Нормативно-правові акти локального рівня.....	30
2.4. Міжнародні конвенції та угоди України з іноземними державами.....	33
РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ (ВІЙСЬКОВОЇ) АДМІНІСТРАЦІЇ.....	37
3.1. Реалізація державного зовнішньополітичного курсу в сфері євроінтеграції.....	37
3.2. Підвищення інвестиційного та зовнішньоекономічного потенціалу Вінниччини.....	43
3.3. Функціонування єврорегіону «Дністер» як формату транскордонного співробітництва України з Республікою Молдова.....	50
РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВІННИЦЬКОЮ МІСЬКОЮ РАДОЮ.....	55
4.1. Співпраця з іноземними територіальними громадами у форматі «міст-побратимів» та «міст-партнерів».....	55
4.2. Партнерство з міжнародними організаціями та фінансовими інституціями в соціально-гуманітарній сфері.....	59

4.3. Міжнародні комунікації як інструмент реалізації державної стратегії розвитку туризму.....	61
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	70
ДОДАТКИ.....	90

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади України є суб'єктами реалізації державної політики у сфері міжнародного співробітництва. Якщо Верховна Рада України та Президент України визначають напрямки та механізми державного зовнішньополітичного курсу, а також в партнерстві з Кабінетом Міністрів України пріоритетні завдання внутрішньої політики в різних сферах, то міські ради та обласні державні (військові) адміністрації повинні спрямовувати свою діяльність із розвитку міста та області таким чином, аби сприяти реалізації визначених державою завдань у зовнішній та внутрішній політиці.

Зростання правосуб'єктності органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади у налагодженні та розвитку міжнародних зв'язків, спрямованих в тому числі на задоволення актуальних потреб міста або регіону, є сучасною тенденцією розвитку системи державного управління в Україні та світі. Якщо взаємодія представників вищих органів законодавчої та виконавчої влади й Президента України у розбудові зовнішніх зв'язків відбувається переважно з лідерами, міністрами закордонних справ та головами й представниками парламентів іноземних держав, то органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади переважно розвивають міжтериторіальне, транскордонне та транснаціональне на рівні територіальних громад, районів та регіонів інших країн, взаємодіючи з їхніми місцевими радами та обласними адміністраціями. Таким чином, актуальним є дослідження, наскільки напрями та форми міжнародного партнерства органів місцевої влади України відповідають цілям державної політики у сфері міжнародного співробітництва й сприяють їх досягненню, тобто встановлення кореляції між такою діяльністю та результативністю реалізації державного зовнішньополітичного курсу.

Стан наукової розробки теми. Міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування України була об'єктом дослідження низки українських

дослідників. Її розгляд як елементу реалізації зовнішньої політики України здійснили О. Стрелецький, О. Петренко, Є. Каташинський та О. Циклаурі. Вивченням сучасних форм розвитку такого співробітництва займались Н. Король, І. Сало, Ю. Волошин, С. Папаяні та Ю. Фетько. Особливості здійснення транскордонного та міжтериторіального співробітництва органами місцевого самоврядування України в умовах воєнного стану під час повномасштабного російського вторгнення в Україну окреслені в роботах С. Осипенка, А. Линдюки, В. Бойка, О. Брух, Ю. Окуньовської та Н. Волкової. Розгляду таких різновидів діяльності конкретних місцевих територіальних громад присвячені роботи, зокрема, М. Романіки та Д. Колесюк.

Мета дослідження – визначити роль органів місцевого самоврядування України як суб'єктів реалізації державної політики у сфері міжнародного співробітництва.

Завдання дослідження:

- дослідити сучасний стан наукової розробки проблеми;
- охарактеризувати джерельну базу дослідження;
- окреслити методологію дослідження;
- виокремити та проаналізувати групи нормативно-правових актів, що регламентують правові засади участі органів місцевого самоврядування України в розвитку транскордонного, міжтериторіального та транснаціонального співробітництва, та визначити відповідні повноваження останніх;
- проаналізувати реалізацію державного зовнішньополітичного курсу в сфері євроінтеграції Вінницькою обласною державною адміністрацією;
- окреслити заходи щодо взаємодії з іноземними партнерами, що реалізуються Вінницькою обласною державною (військовою) адміністрацією з метою підвищення зовнішньоекономічного та інвестиційного потенціалу Вінницької області;
- розглянути єврорегіон «Дністер» як формат транскордонного співробітництва між Україною та Республікою Молдова, що координується Вінницькою обласною державною (військовою) адміністрацією;

- дослідити співробітництво Вінницької міської ради з іноземними територіальними громадами у форматі «міст-побратимів» та «міст-партнерів»;
- охарактеризувати співпрацю Вінницької міської ради з міжнародними організаціями та фінансовими інституціями в соціально-гуманітарній сфері в умовах воєнного стану;
- з'ясувати, як Вінницька міська рада, розвиваючи за допомогою міжнародних комунікацій туристичний потенціал та бренд Вінницької області, сприяє реалізації державної політики в сфері туризму.

Об'єкт дослідження – діяльність органів місцевого самоврядування України у сфері міжнародного співробітництва.

Предмет дослідження – органи місцевого самоврядування України як суб'єкти реалізації державної політики у сфері міжнародного співробітництва.

Методи дослідження. У кваліфікаційній магістерській роботі були використані загальнонаукові та спеціальні методи досліджень. Серед загальнонаукових методів – аналіз, синтез, індукція, структурно-функціональний метод та системний метод. За допомогою *аналізу* та *синтезу* було визначено та розкрито ключові форми та напрямки діяльності органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади Вінницької області у сфері міжнародного співробітництва. За результатами цього, *індуктивний метод* було застосовано для формування висновку про відповідність форм міжнародної діяльності органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади Вінницької області пріоритетам державної політики у цій сфері. Завдяки *структурно-функціональному* та *системному* методам було розкрито взаємодію між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади, з органами центральними органами виконавчої влади України та з відповідними іноземними партнерами.

Серед спеціальних методів досліджень були використані такі, як: кейс-стаді, контент-аналіз, компаративний метод та ситуаційний аналіз. Метод *кейс-стаді* полягав у вивченні діяльності у сфері міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади саме

Вінницької області та врахуванні регіонального контексту такої політики, зокрема, у вигляді виходу Вінницької області до українсько-молдовського державного кордону та реалізації транскордонного співробітництва з Республікою Молдова як напряму транскордонного співробітництва. Метод *контент-аналізу* було застосовано під час вивчення матеріалів офіційних вебсайтів та соціальних мереж Вінницької міської ради та Вінницької обласної державної (військової) адміністрації про їхню діяльність у сфері зовнішніх зносин, а також аналізу внутрішнього законодавства та міжнародних договорів України щодо повноважень та форм участі органів місцевого самоврядування у міжнародному територіальному співробітництві. *Компаративний метод* у поєднанні з *ситуаційним аналізом* уможливили порівняння внесених змін до законодавства щодо участі органів місцевого самоврядування у розбудові міжнародного співробітництва, а також відстежити еволюцію форм і напрямків такої діяльності органів місцевого самоврядування Вінницької області до початку та після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року, тобто в умовах воєнного стану.

Гіпотеза дослідження – ефективність діяльності органів місцевого самоврядування України у сфері міжнародного співробітництва буде впливати на результативність реалізації державного зовнішньополітичного курсу.

Наукова новизна дослідження. В кваліфікаційній магістерській роботі вперше здійснено комплексне дослідження специфіки ведення міжнародного територіального співробітництва та інструментів, що застосовуються для цього, органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади м. Вінниці та Вінницької області (на прикладі Вінницької обласної державної (військової) адміністрації та Вінницької міської ради) із встановленням відповідності цієї діяльності цілям державної політики в сфері міжнародного співробітництва та її значення для результативності останньої.

Науково-практична значущість дослідження. Зміст та висновки кваліфікаційної роботи можуть бути використані в закладах вищої освіти під час розробки та викладання навчальних дисциплін за спеціальністю «Публічне

управління та адміністрування», зокрема: «Публічна політика та е-демократія», «Управління розвитком територій», «Міжнародне публічне управління та адміністрування», «Національна безпека та національні інтереси» та «Правове забезпечення державного управління».

Апробація результатів дослідження відбулась у форматі участі в двох міжнародних науково-практичних конференціях з публікацією тез доповіді:

1. Берегута В. Удосконалення нормативно-правової бази діяльності органів місцевого самоврядування у сфері міжнародного співробітництва: Закон України «Про міжнародне територіальне співробітництво України». *Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the V International Scientific and Theoretical Conference, May 10, 2024*. Stockholm, Kingdom of Sweden: International Center of Scientific Research. P. 51-53. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/10.05.2024>.

2. Берегута В. Реалізація державної політики у сфері європейської інтеграції як напрям діяльності Вінницької обласної державної адміністрації. *III Міжнародна науково-практична конференція «Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень»*. Донецький національний університет імені Василя Стуса, 01 листопада 2024 року (тези доповіді прийнято організаційним комітетом конференції до публікації в збірнику матеріалів конференції).

Кваліфікаційна магістерська робота виконана в межах наукової теми «Публічна політика і державне управління в умовах війни та повоєнного відновлення України» (реєстраційний номер 0123U101423, термін виконання 01.03.2023-31.12.2028) кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів (тринадцяти підрозділів), висновків, списку використаних джерел і літератури та чотирьох додатків. Загальний обсяг роботи становить 93 сторінки, основний обсяг роботи – 69 сторінок.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки теми

Вивчення міжнародної діяльності органів місцевого самоврядування України є предметом дослідження широкого кола українських науковців, роботи яких за тематичною спрямованістю можливо поділити на декілька груп.

До *першої групи* належать праці авторів, які розглядають діяльність міжнародну діяльність органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади з налагодження та розвитку міжнародного співробітництва як невіддільний елемент реалізації зовнішньої політики України. О. Стрелецький звертає увагу, що надання державою відповідно до Конституції України права органам місцевої влади самостійно вирішувати питання та проблеми, що стосуються розвитку окремих територіальних громад, районів та області, уможливорює застосування ними міжнародних зв'язків задля задоволення власних потреб і реалізації інтересів на відповідному рівні управління [110]. О. Петренко, розглядаючи форми та правові засади такого співробітництва, наголошує, що широка система нормативно-правових актів внутрішньодержавного права, міжнародного приватного права і міжнародного публічного права формує міжнародну правосуб'єктність органів місцевої влади [67]. Є. Каташинський розглядає міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування як суттєвий фактор реалізації функцій держави у сфері міжнародної політики [46]. О. Циклаурі наголошує, що участь органів місцевого самоврядування України в розбудові транскордонного співробітництва з державами-членами ЄС є не лише практичним інструментом реалізації їхньої міжнародної правосуб'єктності, але й важливим чинником європейської інтеграції України до ЄС [131].

Друга групу досліджень складають роботи, в яких аналізуються сучасні форми міжнародного співробітництва за участі міст. Н. Король привертає увагу до проектної та грантової співпраці органів публічної влади з міжнародними урядовими та неурядовими організаціями й агентствами (наприклад, ЄС, Програмою розвитку ООН, Швейцарським агентством з питань розвитку і співробітництва SDC, Німецьким товариством міжнародного співробітництва GIZ, Шведським агентством з питань міжнародного співробітництва і розвитку SIDA тощо) як необхідної складової процесу впровадження реформ та подолання таких проблем регіонального або національного значення, як розвиток людського потенціалу, захист довкілля або подолання бідності, а також наголошує на необхідності збільшення повноважень місцевого самоврядування у розвитку міжнародних зв'язків [48].

І. Сало розглядає асоціації органів місцевого самоврядування як організаційно-правовий механізм участі органів місцевого самоврядування, а отже – громадян, в управлінських та міжнародних процесах, поділяючи їх за територіальним принципом функціонування, за статусом членів організації, та характером діяльності (громадсько-політичні або соціально-економічні) [106]. Ю. Волошин та С. Папаяні виділяють в роботі такі усталені форми транскордонного та міжтериторіального співробітництва українських територіальних громад з громадами держав-членів ЄС, як: єврорегіони, програми прикордонного співробітництва в межах політики сусідства, функціонування міжнародних асоціацій та організацій і міжрегіональна співпраця, а також наголошують, що такі форми міжнародної взаємодії є механізмами реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України [8]. Ю. Фетько звертає увагу, що інтенсифікація співробітництва між місцевими органами публічної влади в різних формах є наслідком конфігурації системи міжнародного співробітництва та зростання ролі недержавних акторів у вигляді міст, а чинником цієї інтенсифікації є усвідомлення місцевою владою міжнародної взаємодії як інструменту, за допомогою якого можна значно ефективніше вирішувати питання місцевого значення та реалізовувати визначені

завдання державного управління, зокрема розвитку соціально-економічного, культурного, транспортно-комунікаційного тощо секторів у регіонах [128].

Третю групу складають роботи, предметом вивчення в яких є особливості здійснення транскордонного та міжтериторіального співробітництва органами місцевого самоврядування України в умовах воєнного стану, введення якого було зумовлене повномасштабним військовим вторгненням Росії в лютому 2022 року. С. Осипенко робить висновок про те, що міжнародне співробітництво є ефективним інструментом відновлення постраждалих від російської агресії громад, а серед ключових причин його інтенсифікації під час воєнного стану є необхідність підвищення рівня фінансового забезпечення міст для реалізації соціально-економічних проєктів, тобто залучення фінансової та матеріально-технічної допомоги від іноземних партнерів [65]. Колектив авторів у складі А. Линдюка, В. Бойка, О. Брух та ін. вважає, що окрім такого бажання диверсифікувати фінансові джерела забезпечення життєдіяльності міст з боку місцевих рад, іноземні партнери також є зацікавленими у здійсненні в різних формах додаткових інвестицій в економіку України з огляду на загострення соціально-економічних проблем (таких як зниження рівня ВВП та збільшення дефіциту бюджету й рівня безробіття тощо). Окрім того, автори наголошують, що проєктна та грантова співпраця з іноземними громадами повинна супроводжуватись широкою інформаційною кампанією з висвітлення перебігу та переваг від реалізації таких проєктів, що в комплексі сприятиме соціально-економічному та інфраструктурному розвитку українських регіонів [134]. Ю. Окуньовська та Н. Волкова звертають увагу до того, що в умовах повномасштабної фази російсько-української війни відбулась переорієнтація пріоритетних напрямків транскордонного співробітництва, зокрема з державами-членами ЄС, на користь проєктів та допомоги гуманітарного і військового спрямування й розвитку критичної інфраструктури [64; 7].

До четвертої групи належать роботи, в яких розглядається діяльність із розвитку транскордонного та міжтериторіального співробітництва саме конкретними містами та/або областями України. Так, наприклад, дослідження М.

Романіка присвячене напрямом міжнародної діяльності Вараської міської ради Рівненської області [104], а Д. Колесюк виокремила євро регіон «Дністер» як один з провідних інструментів транскордонного співробітництва Вінницької області з Республікою Молдова [112]. Однак, якщо в цих та інших вищезгаданих роботах міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади і розглядається в контексті реалізації зовнішньополітичного курсу України, то комплексного дослідження специфіки ведення міжнародного територіального співробітництва та інструментів, що застосовуються для цього, органами місцевої влади м. Вінниці та Вінницької області, проведено не було. Таким чином, кваліфікаційна магістерська робота на тему «Органи місцевого самоврядування як суб'єкти реалізації державної політики у сфері міжнародного співробітництва (на прикладі Вінницької області)» є внеском у вивчення регіональних особливостей напрямків та механізмів взаємодії представницьких органів українських територіальних громад з іноземними партнерами, зокрема на рівні міст та регіонів двох та більше країн та з іншими недержавними акторами.

1.2. Джерельна база дослідження

Реалізація визначеної в кваліфікаційній роботі мети та завдань й підтвердження гіпотези дослідження передбачає опрацювання широкого переліку джерел інформації, які за походженням можливо поділити на наступні групи:

- нормативно-правові акти (законодавство України та міжнародні конвенції й угоди України з іноземними державами);
- документи Вінницької обласної державної (військової) адміністрації та Вінницької міської ради про діяльність в сфері міжнародного співробітництва;

- вебсайти та сторінки в соціальних мережах органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади та центральних органів виконавчої влади;

- статистичні матеріали.

Аналіз *першої групи* джерел, нормативно-правових актів, є необхідним для виокремлення правових засад діяльності органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади України у сфері міжнародного співробітництва. Оскільки розвиток українськими територіальними громадами зв'язків з іноземними суб'єктами є елементом реалізації ними державної зовнішньої політики та зовнішньополітичного курсу, то важливим є виокремлення обсягу повноважень перших щодо налагодження транскордонного та міжтериторіального партнерства та розмежуванні форм такої діяльності, в яких вони мають право діяти автономно, а в яких – в обов'язковому порядку взаємодіяти, наприклад, з центральними органами виконавчої влади (профільними міністерствами Кабінету Міністрів України).

Таким чином, до першої групи джерел належать закони України, підзаконні нормативно-правові акти (постанови Кабінету Міністрів України та укази Президента України), нормативно-правові акти локального рівня (розпорядження та накази голови Вінницької обласної державної (військової) адміністрації, положення про структурні підрозділи обласної державної адміністрації тощо) та міжнародні конвенції й угоди України з іноземними державами. Якщо документи національного права є внутрішніми регуляторами такого напрямку діяльності територіальних громад, то підписання та ратифікація Україною міжнародних конвенцій з питань місцевого самоврядування та договорів про дружбу, партнерство і співробітництво з державами-сусідами дозволяє імплементувати міжнародні стандарти та механізми співпраці між українськими містами та іноземними партнерами відповідно до актуальних потреб регіонального розвитку.

Другу групу джерел складають документи Вінницької обласної державної (військової) адміністрації та Вінницької міської ради про діяльність в сфері

міжнародного співробітництва. Оскільки фокусом уваги в роботі є Вінницька область, то дані два органи були виокремлені як місцевий орган виконавчої влади обласного значення та представницький орган місцевого самоврядування Вінницької міської об'єднаної територіальної громади. До таких документів, зокрема, належать звіти про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2010-2023 рр., рішення Виконавчого комітету Вінницької міської ради та звітні презентації Департаменту маркетингу міста та туризму Вінницької міської ради про виконання Програми розвитку туризму Вінницької міської територіальної громади. Вивчення змісту даних документів дозволило виокремити ключові напрямки міжнародної діяльності Вінницької обласної державної (військової) адміністрації та Вінницької міської ради, що зумовило структуру третього та четвертого розділів кваліфікаційної магістерської роботи, відстежити трансформацію напрямів та форм такого співробітництва у зв'язку з початком повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року, а також зробити висновок про відповідність політики взаємодії з іноземними партнерами завданню забезпечення першочергових потреб міста та безперебійної роботи підприємств критичної інфраструктури Вінниці в умовах воєнного стану.

До *третьої групи* належать вебсайти та сторінки в соціальних мережах органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади та центральних органів виконавчої влади. Так, вебсайти Вінницької обласної державної (військової) адміністрації, Вінницької міської ради та Міністерства розвитку громад та територій України містять рубрику «Новини», яка дозволяє виокремити більшу кількість, ніж зазначена в звітах, подій, які ілюструють взаємодію з іноземними партнерами. З цієї точки зору корисним для аналізу є офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова в месенджері «Телеграм», завдяки якому забезпечується можливість оперативно ознайомлювати вінничан та мешканців області з досягненнями та результатами міжтериторіального, транснаціонального та транскордонного співробітництва

Вінницької міської ради, тим самим, в умовах євроінтеграційного процесу, формуючи позитивне ставлення громадян до іноземних партнерів, більшість з яких є державами-членами ЄС. До цієї категорії джерел варто віднести вебсайти конкретних проєктів міжобласного та міждержавного значення, реалізація яких є можливою завдяки співробітництву Вінницької обласної державної (військової) адміністрації та Вінницької міської ради з громадами іноземних держав, як от вебсайти євро регіону «Дністер» та проєкту «Camino Podolico».

Четверта група джерел складається зі статистичних матеріалів, які дозволяють виміряти окремі аспекти розвитку органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади співпраці з іноземними суб'єктами. Так, завдяки результатам моніторингу реформи місцевого самоврядування Міністерством розвитку громад та територій України, зокрема в частині «Міжнародне партнерство територіальних громад» у 2023-2024 рр. можна зробити висновок про зростання загальної кількості міжнародних партнерів усіх територіальних громад Вінницької області з 66 суб'єктів в 19 країнах світу станом на жовтень 2023 року до 86 суб'єктів в 21 країні світу станом на жовтень 2024 року (Додаток В). Окрім того, для аналізу діяльності Вінницької обласної державної (військової) адміністрації щодо формування позитивного інвестиційного іміджу та підвищення зовнішньоекономічного потенціалу Вінниччини й реалізації державного зовнішньополітичного курсу в сфері євроінтеграції важливими є показники кількості угод про торгівельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво з регіонами сусідніх іноземних держав у 2014-2023 рр. та кількості країн світу, з підприємствами яких суб'єкти господарювання Вінницької області здійснювали зовнішньоторгівельні операції в 2010-2023 рр. (Додатки А та Б).

Таким чином, використання вищеописаних різних за походженням груп джерел інформації дозволяє комплексно дослідити міжнародну діяльність органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади м. Вінниці та Вінницької області в контексті реалізації державної політики у відповідних сферах.

1.3. Методологія дослідження

Дослідження ролі органів місцевого самоврядування України як суб'єктів реалізації державної політики у сфері міжнародного співробітництва передбачає застосування різних методологічних підходів, а саме системного підходу, менеджеріального підходу, неоінституціонального підходу та його напрямів - структурного неоінституціоналізму й міжнародного неоінституціоналізму, а також теорії розподілу влади.

В межах *системного підходу* для реалізації мети дослідження у встановленні ролі органів місцевого самоврядування як суб'єктів реалізації державної політики у сфері міжнародного співробітництва було використано теорію Г. Алмонда. Згідно з науковим доробком дослідника у роботах «Політика розвитку регіонів», «Порівняльна політика: концепція розвитку», «Порівняльна політика сьогодні», здатність політичної системи здійснювати перетворення в суспільстві і одночасно підтримувати стабільність залежить від спеціалізації ролей і функцій політичних інститутів, які виступають як сукупність взаємозалежних елементів. Кожен елемент цієї системи виконує життєво важливу для всієї системи функцію. Екстраполюючи це на об'єкт дослідження магістерської роботи, центральні органи законодавчої та виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади є елементами великої системи державних суб'єктів, що беруть участь в реалізації державної політики у сфері міжнародного співробітництва на різних рівнях – локальному, регіональному та національному або міждержавному рівні. Відповідно, що більш чітко законодавчо регламентованими та диференційованими є повноваження та функції органів місцевого самоврядування у розбудові міжнародних зв'язків, то більш ефективно реалізовуватиметься зовнішня політика держави щодо розбудови міжнародного партнерства.

Відповідно, розгляд їх діяльності можливий на основі підходу *структурного неоінституціоналізму*, який розроблявся К. Уївером та Б.

Рокманом у праці «Чи мають інститути значення», та А. Лейпхартом в роботі «Демократії: взірці мажоритарних та консенсусних урядів у 21 державі». Даний напрям неоінституціонального підходу дозволяє встановити формальні процедури взаємодії політичних інститутів різного рівня (локального, регіонального та національного) та визначити, який вплив центральні органи законодавчої і виконавчої влади здійснюють на органи місцевого самоврядування в контексті прийняття рішень та встановлення законодавчих процедур взаємодії останніх з суб'єктами міжнародного територіального співробітництва в іноземних державах. Таким чином, системний підхід і підхід структурного неоінституціоналізму дозволяють сфокусувати увагу на ролі органів місцевого самоврядування у реалізації державної політики в сфері міжнародного співробітництва.

Дослідження також базується на підході *міжнародного неоінституціоналізму*, представниками якого є Е. Остром («Governing the Commons: The Evolutions of Institutions for Collective Action»), А. Вендт («Collective Identity Formation and the International State») та А. Казанцев («Про когнітивно-неоінституціональні підходи до вивчення міжнародних відносин»). З погляду даного підходу, неврахування інституціонального виміру міждержавних відносин унеможливорює розуміння мотивів зовнішньої політики міжнародних акторів, а зовнішня політика держави у сфері налагодження міжнародного співробітництва та партнерства з іншими суб'єктами міжнародних відносин є неможливою без налагодження інституціональної взаємодії, яка збільшує довіру між країнами та знижує ризик виникнення міждержавних конфліктів. Відповідно, таке партнерство може розвиватись не лише в межах міжнародних організацій, а і на рівні двосторонніх відносин шляхом взаємодії, зокрема, органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади двох та більше держав. Наслідком такої взаємодії є створення нових міждержавних інститутів зі співпраці органів місцевого самоврядування, як от міждержавні асоціації міст та регіонів та міжнародні мережі муніципалітетів. Окрім цього, підхід міжнародного неоінституціоналізму акцентує на взаємозв'язку між

зовнішньою політикою держави та державними внутрішніми інститутами, що реалізують дану зовнішню політику та одними з яких є органи місцевого самоврядування.

В межах *теорії раціонального вибору* актуальною для розгляду та пояснення міжнародної діяльності органів місцевого самоврядування є *теорія розподілу влади*. З точки зору *моделі розподілу влади*, яку в межах цієї теорії досліджували Л. Шаплен («Концепції і теорії чистої конкуренції») та М. Шубік («Стратегія і структура ринку», «Політична економіка»), різні органи державної влади володіють різним обсягом влади в процесі ухвалення політичних рішень під час взаємодії один з одним. Так, якщо органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади приймають рішення, які стосуються за географічним масштабом окремого міста, регіону, території, області або кількох областей, то Верховна Рада України і Кабінет Міністрів України приймають рішення загальнодержавного характеру. *Модель поділу влади* в межах теорії розподілу влади дозволяє розглянути предмет магістерської роботи як взаємодію державних інститутів на основі чинної в Україні системи поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Це відповідає факту того, що органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади України попри визначені законом повноваження у налагодженні міжнародного співробітництва та проведення реформи децентралізації залишаються підзвітними центральним органам законодавчої та виконавчої влади (Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України), а також Президентові України. Останні не лише визначають нормативно-правові аспекти міжнародної діяльності органів місцевого самоврядування, але й окреслюють загальний зовнішньополітичний курс держави, якому обов'язково повинен відповідати відповідний напрям діяльності органів місцевого самоврядування.

Серед *управлінських теорій менеджеріального підходу* оптимальною для пояснення впливу якості державного управління на співпрацю між країнами є *концепція «Good Governance»*. Діяльність органів місцевого самоврядування у галузі міжнародного співробітництва повинна базуватись на таких принципах,

як прозорість, відповідальність, ефективність, верховенство закону, рівноправність та участь. Що більше робота органів місцевої влади у напрямку розвитку міжнародного партнерства відповідатиме даним принципам та буде спрямована на розв'язання актуальних проблем та питань розвитку відповідного регіону, а також що більша вона сприятиме зростанню рівня життя населення і розвитку соціально-економічної і гуманітарної сфери в Україні, то зростатиме вага місцевої влади як суб'єктів реалізації державної політики у сфері міжнародного співробітництва. Окрім того, публічне дотримання принципів концепції «Good Governance» органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади сприятиме формуванню їхнього позитивного іміджу у сприйнятті іноземними партнерами, що в перспективі дозволить реалізовувати нові міжнародні проєкти.

Іншим елементом в межах менеджеріального підходу є *концепція «Collaborative Governance»*, сутність якої полягає у вивченні співпраці між місцевими органами влади, громадянським суспільством та іншими зацікавленими сторонами при вирішенні місцевих, регіональних та національних проблем і впровадженні проєктів рішення. В контексті об'єкту дослідження магістерської роботи, такими зацікавленими сторонами є міжнародні організації, які надають фінансову та гуманітарну допомогу областям України в умовах російської агресії виключно за результатами відповідних переговорів із органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади та після вивчення обсягів реальних потреб регіонів для постконфліктного відновлення.

Таким чином, комплексне поєднання різних методологічних підходів, а саме системного підходу, менеджеріального підходу, неоінституціонального підходу та його напрямів - структурного неоінституціоналізму й міжнародного неоінституціоналізму, а також теорії розподілу влади є необхідним для реалізації поставленої мети та визначених завдань дослідження у магістерській роботі.

РОЗДІЛ 2

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В МІЖТЕРИТОРІАЛЬНОМУ, ТРАНСКОРДОННОМУ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ

2.1. Закони України

Органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади в Україні є одними з суб'єктів реалізації зовнішньої політики держави щодо розбудови міжнародного співробітництва та партнерства. Повноваження обласних державних (в умовах воєнного стану з 2022 р. - військових) адміністрацій і обласних, районних, міських, селищних та сільських рад в Україні щодо взаємодії з іноземними державами або відповідними органами місцевого самоврядування їхніх окремих регіонів регламентується внутрішніми нормативно-правовими актами та міжнародними угодами, серед яких можливо виділити:

- законодавчі (закони України);
- підзаконні (укази, акти та постанови, наприклад Кабінету Міністрів України або Президента України);
- локального рівня (розпорядження та накази обласних державних (військових) адміністрацій і обласних, районних, міських, селищних та сільських рад, положення про ці органи та їхні структурні підрозділи);
- міжнародні конвенції та угоди України з іноземними державами [3].

Закони України визначають не лише місце органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади у системі державного та регіонального управління, але й їхні повноваження у здійсненні взаємодії з іноземними партнерами. Серед них варто виділити:

- Конституцію України [47];

- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року №280/97-ВР [89];
- Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09 квітня 1999 року № 586-XIV [90].
- Закон України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» від 24 квітня 2024 року №3668-IX [88], якому передував Закон України «Про транскордонне співробітництво» №1861-IV від 24 червня 2004 року [97];
- Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05 лютого 2015 року №156-VIII [81];
- Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року №959-XII [86];
- Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01 липня 2010 р. №2411-VI [80] тощо.

Відповідно до ст. 140 Конституції України, місцеве самоврядування є правом територіальної громади ухвалювати рішення щодо питань місцевого значення відповідно до Конституції і законів України та здійснюється безпосередньо мешканцями громади або через органи місцевого самоврядування (сільські, селищні та міські ради та їх виконавчі органи). Ст. 144 Конституції України засвідчує, що органи місцевого самоврядування можуть приймати рішення, виконання яких на конкретній території є обов'язковим [47].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає, що міський, селищний або сільський голова уповноважений представляти свою територіальну громаду у міжнародних відносинах та у відносинах з іншими органами державної влади або місцевого самоврядування (п. 14 ч. 4 ст. 42). Сільські, селищні, міські, районні та обласні ради можуть приймати рішення щодо вступу до міжнародних асоціацій, і добровільних об'єднань єврорегіонального або територіального співробітництва, а також щодо фінансування роботи органів транскордонного та міжтериторіального

співробітництва й ухвалення та схвалення відповідних угод (п. 15 ч. 1 ст. 43, ч. 2 ст. 15 та п. 21 ч. 1 ст. 26) [89].

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» визначає, що до компетенції місцевих державних адміністрацій належать питання зовнішньоекономічної діяльності, розвитку міжнародного територіального співробітництва та реалізації державної регіональної політики (п. 8 і 11 ст. 13). Відповідно до п. 1-8 ст. 16 місцеві державні адміністрації також відповідальні за виконання обов'язків за міжнародними договорами на відповідній території; сприяють та посилюють міжнародне співробітництво в галузях економіки, науки, освіти, захисту прав людини, боротьби з тероризмом, екологічної безпеки тощо; мають право укладати договори про міжнародне територіальне співробітництво; сприяють розвитку зовнішньоекономічних зв'язків розташованих на території відповідної області підприємств; створюють можливості для розширення експортного потенціалу відповідної області; організовують прикордонну та/або прибережну торгівлю із налагодженням роботи прикордонних органів та митних служб; вносять до відповідних органів пропозиції щодо можливостей залучення іноземних інвестицій для економічного розвитку території відповідної області [90].

Закон України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» уточнює дефініції основних видів «міжнародного територіального співробітництва» як сукупності взаємовідносин, спрямованих на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між суб'єктами і учасниками таких відносин в Україні та відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин іноземних держав, у межах компетенції, визначеної національним законодавством та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (п. 5 ч. 1 ст. 1) [88]. Так, відповідно до ст. 6, 7 та 8 його видами є:

- міжтериторіальне співробітництво, що здійснюється між суб'єктами і учасниками таких відносин у межах регіонів та територій України та в

іноземних державах з метою ефективного використання природно-ресурсного потенціалу регіонів і територій, що не прилягають до державного кордону України, та підвищення рівня життя населення.

- транскордонне співробітництво, що здійснюється між суб'єктами і учасниками таких відносин у межах регіонів, прилеглих до державного кордону України, у тому числі відокремлених водними об'єктами, та відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин сусідніх держав. Воно передбачає вирішення проблем прикордонних регіонів і територій України та суміжних держав, що є для них спільними.
- транснаціональне співробітництво, що реалізується між Україною та іноземними державами в межах певних регіонів (макрорегіонів) та територій, у тому числі відокремлених водними об'єктами, з метою встановлення і поглиблення соціально-економічних та інших відносин, а також пошуку ефективних рішень для вирішення спільних територіальних, економічних і соціальних проблем, які потребують розв'язання на державному рівні. Його мета - реалізація спільних проектів та програм та досягнення вищого ступеня територіальної інтеграції до міжнародного співтовариства [88].

Окрім того, даний закон визначає та розмежовує поняття «суб'єкта» та «учасника» міжнародного територіального співробітництва. Суб'єктами такого співробітництва є місцеві органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим, сільські, селищні, міські, районні та обласні ради, а також їх об'єднання, що взаємодіють з відповідними органами влади, органами місцевого самоврядування та/або їх об'єднаннями іноземних держав (п. 10 ч. 1 ст. 1). Учасниками міжнародного територіального співробітництва є асоціації органів місцевого самоврядування та їх об'єднання, юридичні та фізичні особи й - інші громадські об'єднання та інші особи, що беруть участь у міжнародному територіальному співробітництві (п. 14 ч. 1 ст. 1) [88].

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України», органи місцевого самоврядування та місцеві органи

виконавчої влади уповноважені, зокрема, укласти угоди про міжнародне територіальне (міжтериторіальне, транскордонне, транснаціональне) співробітництво, водночас дотримуючись зобов'язань України за такими договорами, готувати та реалізовувати проекти міжнародного територіального співробітництва і брати участь в розробленні Державної програми розвитку міжнародного територіального співробітництва, а також утворювати органи міжнародного територіального співробітництва (об'єднання євро регіонального співробітництва, європейське об'єднання територіального співробітництва, євро регіон тощо) й ухвалювати рішення щодо вступу до відповідних міжнародних асоціацій та інших об'єднань [88].

Ст. 9 Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» встановлює, що координацію міжнародного територіального співробітництва здійснює центральний орган виконавчої влади, що формує та реалізує державну регіональну політику, в тому числі координує роботу центральних та місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим щодо здійснення міжнародного територіального співробітництва та затверджує проекти і здійснює реєстрацію угод про міжнародне територіальне співробітництво та утворення об'єднань євро регіонального співробітництва, укладення яких ініціюють органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади (п. 3-10 ч. 2 ст. 9) [88]. Окрім цього, принцип підзвітності місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування центральному органу виконавчої влади, що формує та реалізує державну регіональну політику, виявляється у формі подання першими останньому звітів про здійснення міжнародного територіального співробітництва відповідно до виконання укладених угод. Розглянувши ці звіти, даний центральний орган виконавчої влади повідомляє комітети Верховної Ради України, що відповідальні за регіональну політику та реалізацію транскордонного та міжтериторіального співробітництва, а також Кабінет Міністрів України (ч. 3 ст. 9) [88].

Закон України «Про засади державної регіональної політики» встановлює, що формування та реалізація політики розвитку територій повинна базуватись на принципі співробітництва між органами місцевого самоврядування та місцевими й центральними органами виконавчої влади (п. 2 ч. 1 ст. 13), а також на принципі координації, тобто узгодження стратегій та планів розвитку територій відповідно на місцевому, регіональному та державному рівнях (п. 6 ч. 1 ст. 13 ст. 17). Взаємодія між центральним органом виконавчої влади та органами місцевого самоврядування полягає і в тому, що до повноважень першого належить стимулювання участі регіонів у програмах та проектах міжнародного територіального співробітництва (п. 7 ч. 2 ст. 13) [81].

Відповідно до ст. 3, 5 та 10 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», місцеві органи влади і управління є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні лише за умови, лише через створені ними зовнішньоекономічні комерційні організації, які мають статус юридичної особи України. У такому разі вони мають право реалізовувати будь-які форми зовнішньоекономічної діяльності, зокрема відкривати на території інших держав свої представництва та бути членами міжнародних неурядових економічних організацій [86].

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» визначає децентралізацію функцій органів державної влади та створення умов для ефективнішої участі територіальних громад та органів місцевого самоврядування у формуванні та реалізації державної регіональної політики (ст. 4). Окрім цього, визначення та реалізація засад зовнішньої політики повинна відбуватись шляхом співпраці місцевих органів виконавчої влади з Кабінетом Міністрів України, Верховною Радою України, Президентом України та іншими міністерствами й центральними органами виконавчої влади (п. 1 ст. 12), причому органи місцевого самоврядування беруть участь у реалізації цих засад шляхом вирішення питань місцевого значення у відповідних сферах внутрішньої політики та у зовнішньоекономічній діяльності (ч. 3 ст. 12) [80].

2.2. Підзаконні нормативно-правові акти

Прикладами підзаконних нормативно-правових актів (укази, акти та постанови Президента України або Кабінету Міністрів України), які спрямовані на розвиток або деталізацію положень вищеперелічених та інших законів, що визначають компетенції органів місцевого самоврядування у сфері міжнародного співробітництва, є:

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки» від 14 квітня 2021 року № 408 [82];
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» від 5 серпня 2020 р. № 695 [83];
- Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» від 25 травня 2001 р. № 341/2001 [87];
- Указ Президента України «Про заходи щодо активізації євроінтеграційного транскордонного співробітництва» від 19 лютого 2007 року №1236/2007 [84] тощо.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки», завданням державної політики є створення умов для підвищення інституційної спроможності та кваліфікації представників органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади з питань транскордонного співробітництва (п. 2 ч. 5 ст. 1 додатку 1 до постанови), що необхідно для поглиблення взаємодії між суб'єктами транскордонного співробітництва, підвищення рівня життя населення України до європейського рівня та реалізації євроінтеграційних заходів на регіональному рівні. Одним з очікуваних результатів реалізації даної програми повинно стати налагодження дій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо активізації

участі України у реалізації Стратегії Європейського Союзу для Дунайського регіону та Дунайської транснаціональної програми [82].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» засвідчує, що держава сприяє розвитку міжнародного територіального співробітництва шляхом розбудови міжнародного партнерства на регіональному та місцевому рівні, в тому числі через створення умов для укладення органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади відповідних угод про транскордонне співробітництво з представниками адміністративно-територіальних одиниць інших держав, а також залученню коштів міжнародних фінансових організацій та міжнародної технічної допомоги для реалізації проєктів з метою розвитку та відновлення територіальних громад (ч. 5, 6 та 9 оперативної цілі «2. Розвиток різних форм співробітництва та ефективне управління публічними інвестиціями» додатку 1 до стратегії) [83].

Розділи 1, 2 та 3 Указу Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» визначають, що налагодження міжнародного співробітництва у сфері регіональної політики та розвиток транскордонного співробітництва є необхідними для вирішення регіональних проблем та зміцнення міждержавних відносин, тому виникає потреба у розширенні повноважень та функцій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері транскордонного та міжрегіонального економічного співробітництва, зокрема щодо залучення іноземних інвестицій для забезпечення потреб і розвитку регіонів [87].

Указ Президента України «Про заходи щодо активізації євроінтеграційного транскордонного співробітництва» акцентує увагу на ролі обласних державних адміністрацій Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Одеської та Чернівецької областей в розбудові євроінтеграційного прикордонного співробітництва (ч. 4), а також визначає пріоритетні сфери розбудови такого співробітництва - економічна (розвиток виробничої та

соціальної інфраструктури), соціальна, гуманітарна (розвиток науки, освіти, культури, спорту, охорони здоров'я), екологічна та правоохоронна [84].

2.3. Нормативно-правові акти локального рівня

Вагома частина документів, що визначають напрями та форми міжнародної діяльності органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, представлена нормативно-правовими актами локального рівня, наприклад розпорядженнями та наказами обласних державних (військових) адміністрацій і обласних, районних, міських, селищних та сільських рад, положення про ці органи та їхні структурні підрозділи. Так, наприклад, в контексті діяльності таких органів у м. Вінниця та Вінницькій області, які розглядаються в кваліфікаційній магістерській роботі, такими документами є:

- «Положення про Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної адміністрації (нова редакція)» [74];
- Наказ Начальника Вінницької обласної військової адміністрації «Про утворення Регіонального офісу міжнародного співробітництва при Вінницькій обласній військовій адміністрації» від 04 травня 2023 року №650 [98];
- План діяльності Регіонального офісу міжнародного співробітництва при Вінницькій обласній військовій адміністрації [71]
- Розпорядження Голови Вінницької обласної державної адміністрації «Про заходи щодо вдосконалення координації діяльності органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин» від 03 січня 2017 року №1 [85] тощо.

Відповідно до Положення [74], Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної (військової)

адміністрації в питаннях розвитку зовнішніх відносин є підзвітним та підконтрольним Міністерству закордонних справ України, в питаннях зовнішньоекономічної діяльності – Міністерству економіки України, в питаннях регіонального розвитку – Міністерству розвитку громад, територій та інфраструктури України, та в цілому – Голові Вінницької обласної державної адміністрації (ч. 1). Одним з основних завдань Департаменту є «забезпечення реалізації на території області державної політики у сферах міжнародного, міжрегіонального та транскордонного співробітництва, зовнішньоекономічної діяльності та євроатлантичної інтеграції» (п. 2 ч. 3). З огляду на це завдання, Департамент, зокрема, уповноважений:

- взаємодіяти з підрозділами Міністерства закордонних справ України, Верховної Ради України, Офісу Президента України та Кабінету Міністрів України, коли у Вінницькій області з візитом перебувають керівники або представники іноземних урядів та держав, дипломати, міністри закордонних справ, представники міжнародних організацій, делегації іноземних адміністративно-територіальних утворень тощо, а також брати безпосередню участь в організації цих візитів за дорученням обласної державної адміністрації;
- взаємодіяти та вести переговори із закордонними дипломатичними установами, представництвами міжнародних організацій та консульськими установами інших держав, до округу яких входить Вінницька область;
- представляти інтереси Вінницької обласної державної адміністрації у відносинах з органами адміністративно-територіальних утворень інших держав, міжнародними організаціями з питань зовнішньоекономічного та міжнародного співробітництва та європейської інтеграції;
- координувати діяльність структурних підрозділів обласної державної адміністрації та районних державних адміністрацій у сфері

євроатлантичного співробітництва, європейської інтеграції та міжрегіональних, прикордонних і транскордонних відносин;

- сприяти розвитку міжрегіонального та міжнародного співробітництва у сферах економіки, освіти, охорони здоров'я, туризму, охорони навколишнього природного середовища тощо, а також реалізації відповідних міжнародних угод з питань транскордонного співробітництва, в тому числі у форматі єврорегіонів;
- готувати проекти угод, меморандумів, протоколів зустрічей та комюніке з питань зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності та погоджувати їх з Міністерством закордонних справ України;
- сприяти налагодженню співпраці з міжнародними фінансовими організаціями з метою залучення в економіку області зовнішніх інвестицій на основі реалізації стратегії створення сприятливого інвестиційного клімату області, надаючи відповідні пропозиції центральним органам виконавчої влади тощо (ч. 4 [74]).

У 2023 році структури обласних державних (військових) адміністрацій у різних областях України за ініціативою Конгресу місцевих та регіональних влад при Президенті України розширились новоствореними консультативно-дорадчими органами – Регіональними офісами міжнародного співробітництва [62]. Відповідно до Положення про Регіональний офіс міжнародного співробітництва у Вінницькій області, основним завданням його діяльності є налагодження і сприяння взаємодії між органами місцевого самоврядування та Офісом Президента України, органами державної влади, представниками інститутів громадянського суспільства та закордонними партнерами з метою розвитку міжнародного співробітництва на рівні області та територіальної громади, а також планування пріоритетних напрямків і заходів відновлення інфраструктури та розвитку економічної, соціальної та гуманітарної сфер з метою подолання наслідків війни Російської Федерації проти України на території Вінницької області [98; 71].

2.4. Міжнародні конвенції та угоди України з іноземними державами

Особливе місце в системі нормативно-правових актів, які визначають функціонування органів місцевого самоврядування України у сфері розбудови міжнародного співробітництва посідають міжнародні угоди щодо міжтериторіальної, транскордонної та транснаціональної співпраці між регіонами та органами адміністративно-територіальних одиниць різних держав. Підписання та ратифікація Україною як суб'єктом міжнародних відносин відповідних договорів сприяє не лише соціально-економічному розвитку областей та надходженню іноземних інвестицій в Україні, але й приведенню механізмів та форм співпраці між українськими містами та регіонами та іноземними партнерами до міжнародних стандартів. До таких документів, наприклад, належать:

- Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [23], що укладена між державами-членами Ради Європи та до якої Україна приєдналась у 1993 році;
- Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [22];
- Протокол №2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва [102];
- Протокол №3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС) [101];
- Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована Україною в 1997 році [24];

- Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [126] тощо.

Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями визначає, що хоча співпраця між місцевими органами влади є важливим для розвитку прикордонних регіонів, однак їхні повноваження визначаються внутрішнім законодавством кожної відповідної держави (ч. 2 ст. 2, ч. 4 ст. 3) [23]. Отже, рішення, які ухвалюють органи місцевого самоврядування, повинні виконуватись ними відповідно до положень національної правової системи, а діяльність потенційно створених внаслідок укладення угоди органів транскордонного співробітництва регулюється статутом цього органу та законодавством держави, на території якого його штаб-квартира розташована (ст. 2, 3 та 4 додаткового протоколу до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями) [22]. Даний протокол визначає порядок врегулювання спорів, що можуть виникати щодо роботи органу транскордонного співробітництва, через ті суди, до юрисдикції яких вони належать (ст. 7) [22].

Преамбула протоколу №2 цієї Конвенції засвідчує, що територіальні громади для виконання своїх обов'язків можуть розвивати відносини не лише з сусідніми державами, але й з державами, що не є сусідами, за наявності відповідних спільних інтересів (абз. 3). Ст. 2 цього протоколу накладає обов'язок на держав-підписантів цієї Конвенції та держав, що в майбутньому до неї доєднаються, визнавати і поважати право органів місцевого самоврядування розвивати міжтериторіальне співробітництво та укладати відповідні угоди з іноземними суб'єктами міжтериторіального співробітництва, якщо це не суперечатиме національному законодавству відповідної країни та її міжнародним зобов'язанням за іншими міждержавними угодами. Важливим є те, що зобов'язання за укладеними органами місцевого самоврядування міжнародними угодами виникають лише в них, а не в їхніх національних урядів

(ч. 2 ст. 2) [102]. Протокол №3 до цієї Конвенції уповноважує органи місцевої влади утворювати органи транскордонного співробітництва у формі «об'єднання єврорегіонального співробітництва» та детально описує механізм їхнього заснування та функціонування [101].

Ратифікувавши Європейську хартію місцевого самоврядування, Україна, як держава-член Ради Європи, визнала право органів місцевого самоврядування вступати до міжнародних асоціацій органів місцевого самоврядування і налагоджувати співробітництво з відповідними органами інших держав (ст. 10), а також можливість дегелегування їм повноважень центральними та регіональними органами з вирішення питань місцевого значення (ст. 4) [24].

Розвиток та інтенсифікація транскордонного та регіонального співробітництва є однією зі сфер взаємодії між ЄС та Україною як державою-кандидатом на вступ до цього інтеграційного об'єднання. Про це свідчить однойменна Глава 27 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. В ній уряди України та ЄС зобов'язуються посилювати участь місцевих та регіональних органів влади у регіональному та транскордонному співробітництві між Україною та ЄС в енергетичній, транспортно-комунікаційній, медичній, освітній, культурній, туристичній та інших сферах а також активізовувати обмін інформацією з відповідних питань між національними, регіональними та місцевими органами влади, в тому числі завдяки вдосконаленню законодавчої бази (ст. 446, 447 та 448) [126].

Окрім того, прагнення України та сусідніх іноземних держав сприяти розвитку контактів між центральними органами державної влади та управління й місцевими органами самоврядування з метою поглиблення двостороннього та багатостороннього міждержавного співробітництва зафіксоване у договорах про добросусідство, дружні відносини та співробітництво України з сусідніми іноземними державами: Республікою Молдова [17], Румунією [16], Угорською Республікою [21], Словацькою Республікою [18] та Республікою Польща [15], а також Білоруссю [19] і Росією (втратив чинність 29 квітня 2024 року) [20].

Спеціалізовані договори про транскордонне та/або міжрегіональне співробітництво були підписані Кабінетом Міністрів України з урядами Словаччини, Угорщини, Молдови [124], Польщі [125], а також Білорусі (втратив чинність 12 квітня 2024 року) [122] й Росії (втратив чинність 29 квітня 2024 року) [123]. Важливо підкреслити, що з огляду на триваючу війну Росії проти України в законі Законі України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» було обмежено право суб'єктів міжнародного територіального співробітництва на розвиток такої співпраці з суб'єктами і учасниками держав, що відповідно до законодавства України визначені як держава-агресор або держава-терорист [88].

РОЗДІЛ 3

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ (ВІЙСЬКОВОЇ) АДМІНІСТРАЦІЇ

3.1. Реалізація державного зовнішньополітичного курсу в сфері євроінтеграції

Розбудова міжнародного співробітництва органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади Вінницької області, як і відповідними органами інших областей України, повинна відбуватись з дотриманням принципів реалізації зовнішньої політики України, зокрема: суверенної рівності держав, вирішення міжнародних спорів мирними засобами, невтручання у внутрішні справи інших держав, взаємовигідного співробітництва між державами, сумлінного виконання взятих на себе зобов'язань тощо, а також гармонізації загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів при реалізації такої політики [84].

Ключовими державними інститутами Вінницької області, що уповноважені представляти м. Вінницю як обласний центр Вінницької області та Вінницьку область як регіон України в процесі розбудови міжтериторіального та транскордонного співробітництва, є Вінницька міська рада та Вінницька обласна рада серед органів місцевого самоврядування та Вінницька обласна державна (військова) адміністрація серед місцевих органів виконавчої влади.

Європейська інтеграція України, що спрямована на набуття повноправного членства в Європейському Союзі, є також одним із традиційних напрямків діяльності органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади Вінницької області. В даному контексті, вони виступають суб'єктами реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції на території Вінницької області. Якщо до 2015 року їх робота була спрямована на практичну реалізацію Програми інтеграції України до Європейського Союзу [91], то вже з 2016 року – Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом [126].

Відповідний напрям роботи Вінницької обласної військової адміністрації за період 2010-2023 рр. реалізовувався в кількох основних формах [2]. По-перше, це підвищення рівня обізнаності мешканців Вінницької області про ЄС, євроінтеграційний процес України та переваги від майбутнього членства в ньому з метою формування європейського світогляду, позитивного ставлення до європейських цінностей та європейської культури й усвідомлення тісного взаємозв'язку України з Європою.

Вагомою складовою досягнення даної цілі є щорічна організація святкування Дня Європи відповідно до Указів Президента України «Про День Європи» 2003 р. [78] та 2023 р. [77], в межах якого проводиться низка заходів освітнього, культурно-масового, розважального та інформаційного характеру в різних районах Вінницької області, що спрямовані на ознайомлення мешканців регіону із європейською культурою та мовами, символами та історією ЄС [29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42]. Під час святкування у Вінниці на вул. Соборна у співпраці з Місією Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні розміщується інформаційний пункт, який надає мешканцям відомості про проекти та програми, що реалізуються ЄС в Україні, роздаткові інформаційні матеріали [30, с. 20], сувенірну продукцію із символікою ЄС [38, с. 17] та проводить опитування на тему ставлення вінничан та гостей міста до євроатлантичного напрямку зовнішньої політики України [37, с. 17]. Так, зокрема, задля демонстрування переваг зони вільної торгівлі і інформування громадян щодо її сутності та особливостей її запровадження у 2013 р. були розроблені інформаційні буклети, що висвітлювали основні положення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом щодо зони вільної торгівлі [32, с. 16].

- В межах відзначення Дня Європи Вінницька обласна державна (військова) адміністрація сприяє проведенню наукових та просвітницьких заходів в закладах освіти та культури (бібліотеках, музеях) Вінницької області, зокрема круглих столів, переглядів фільмів, тематичні фото- та книжкових виставок, семінарів, літературних вечорів західноєвропейської поезії, конкурсів учнівських робіт,

презентацій культури та історії європейських держав, функціонування та засідання шкільних та студентських євроклубів, тематика яких, в тому числі, з метою розкриття передумов, мотивів та сутності євроінтеграційного шляху України та її історико-культурної близькості з державами Європи [29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40].

Святкування Дня Європи супроводжується візитами співробітників посольств та послів європейських держав в Україні й представництва Європейського Союзу в Україні [31, с. 12]. Це свідчить не лише про стратегічне значення відносин України та Європейського Союзу, але й визнання дипломатами важливості таких заходів задля сприяння європейській інтеграції України. У 2017 р. з нагоди ухвалення Радою Міністрів ЄС рішення щодо скасування візового режиму для громадян України відбулись церемонії підняття Прапору Європейського Союзу та Державного Прапору України в різних районах та містах області [36, с. 17]. У 2020-2021 рр. у зв'язку з поширенням пандемії COVID-19 всі заходи з відзначення Дня Європи відбувались в онлайн-форматі [39, с. 6; 40, с. 12]. У 2022-2024 рр. у зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням Росії відповідні заходи не проводились [41, с. 9]

Проведення заходів супроводжується інформаційною кампанією на сторінках Вінницької обласної державної (військової) адміністрації [33, с. 9] та регіональних й всеукраїнських ЗМІ, онлайн-трансляцією заходів на місцевому телебаченні («ВІНТЕРА») [35, с. 19], радіоефірах [31, с. 18] та друкованій пресі («Вінницька газета», «Вінниччина», «Вінницькі реалії», «33-й канал») [32, с. 15]. З метою публічного висвітлення взаємовідносин України з ЄС та Стратегії комунікування європейської інтеграції України представники Вінницької міської ради, Вінницької облдержадміністрації та журналісти місцевих ЗМІ в 2018 р. провели зустріч представниками проєкту «Точне відображення Угоди про асоціацію Україна – ЄС в українських медіа», організатором якого був Польський фонд міжнародної солідарності [37, с. 12]. Також було проведено інформаційно-роз'яснювальну лекцію представника відділу преси та інформації Представництва ЄС в Україні для керівників департаментів та управлінь

Вінницької облдержадміністрації щодо молодіжних та культурних проєктів та програм й інформаційних ресурсів ЄС про можливості співпраці з Україною (COSME, HORIZON 2020, Креативна Європа, ERASMUS+ тощо) [37, с. 13]. Унікальною подією в межах відзначення Європейського тижня місцевої демократії у 2010 р. з метою ознайомлення громадян з механізмами та інструментами прийняття та імплементації рішень місцевого значення стало проведення днів відкритих дверей місцевих органів виконавчої влади й обговорення питань адаптації цих процедур до європейських стандартів. [29, с. 18].

По-друге, шляхом співпраці з органами виконавчої влади та програмами ЄС, відбувається організація та проведення на території області регіональних, національних та міжурядових круглих столів та науково-практичних конференцій з проблем та перспектив політичної, економічної і правової інтеграції України до ЄС за участі іноземних політичних діячів, дипломатів та учасників з європейських держав. Серед найбільших таких заходів стали:

- 2010 р. - круглий «Інтеграція у ЄС – шлях у майбутнє», IV Конгрес Української Асоціації європейських студій «Інтеграція в ЄС без формального членства. Досвід європейських країн і майбутня стратегія для України» та конференція «Євроатлантичні та європейські безпекові структури» [29, с. 17-18];
- 2012 р. - перший «Міжнародний форум громадських ініціатив» [31, с. 13];
- 2013 р. - міжнародна науково-практична конференція «Збалансований розвиток громад – основа формування державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року» та семінар «Торгівля з ЄС в рамках поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю (ЗВТ+)» [32, с. 13, с. 17];
- 2015 р. – регіональний круглий стіл на тему «Угода про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі з ЄС: можливості та ризики для України» [34, с. 17].

По-третє, це відбувається у формі офіційних візитів делегацій Вінницької області до міст та регіонів іноземних держав-сусідів України та європейських міжурядових організацій та інституцій з метою участі в їх засіданнях та/або представлення соціально-економічного, промислового та туристичного потенціалу регіону. Так, у 2011 р. відбулись візити до Ради Європи та Європарламенту та участь у засіданні Європейської асоціації колишніх Членів Парламентів країн Ради Європи відповідно до запрошень Постійного представництва України при Раді Європи та Представництва України при Європейському Союзі [30, с. 11-12], а в 2016 р. - участь делегацій в «Німецько-Української академії з питань доброго урядування та підвищення компетентності в Європі (AGREE)» [35, с. 16].

По-четверте, відповідно, у вигляді офіційних візитів делегацій іноземних країн та ЄС на територію Вінницької області з метою проведення переговорів з керівництвом Вінницької області та моніторингу на її території процесу імплементації реформ. Так, важливо виокремити приїзди Голів Представництва ЄС в Україні Хюга Мінгареллі у 2019 р. [38, с. 11] та Матті Маасікаса у 2021 р. [40, с. 8], в межах якого були обговорені результати впровадження децентралізаційних та соціально-економічних реформ на Вінниччині та перспективні напрями проєктної та програмної співпраці України та, зокрема, Вінницької області з ЄС.

Вінницька обласна державна (військова) адміністрація зацікавлена при плануванні напрямків соціально-економічного розвитку регіону переймати досвід європейських країн по співпраці із ЄС або вступу до організації:

- 2010 р. – в межах участі в IV Конгресі УАЄС «Інтеграція в ЄС без формального членства. Досвід європейських країн і майбутня стратегія для України» Надзвичайний та Повноважний Посол Королівства Норвегії в Україні пан Олав Берстад розповів історію нормативно-правової, економічної та політичної співпраці Норвегії з ЄС [29, с. 8];
- 2013 р. – на запрошення голови Вінницької облдержадміністрації відбулась зустріч Надзвичайного і Повноважного Посла Республіки

Польща в Україні Генрік Літвін з громадськістю, депутатами та ЗМІ на тему «Польський досвід трансформації та можливості його використання у процесі інтеграції України до Європейського Союзу» [32, с. 1];

- 2014 р. – візит до Вінницької області Надзвичайного та Повноважного Посла Латвійської Республіки в Україні пані Аргіти Даудзе, однією з тем обговорення представників Вінницької облдержадміністрації з якою став обмін досвідом латвійської та української євроінтеграції, як і можливості розвитку співробітництва Вінницької області та Латвії [33, с. 5];
- 2015 р. – в межах VIII Форуму Європа-Україна «Україна – новий початок» в м. Лодзь, Польща, делегація Вінницької області переймала досвід Польщі не лише з питань європейської інтеграції, але й реформ місцевого самоврядування, способів залучення грантових коштів ЄС і реформ місцевого самоврядування. Форум був присвячений питанням Угоди про асоціацію України з ЄС, розвитку демократії в Україні та реформам як обов'язкової умови членства в ЄС. Ознайомлення з досвідом в сфері децентралізації влади й використання структуральних фондів Європейського Союзу було однією з тем візиту делегації Вінницької області в Свентокшиське воєводство Польщі [34, с. 1-2].

По-п'яте, одним зі сталих пріоритетних напрямків їхньої міжнародної діяльності є налагодження та розвиток співробітництва з регіонами та територіальними громадами іноземних держав у сферах торговельно-економічного, науково-технічного, культурного співробітництва, гуманітарних питань та соціальної політики. Взаємодія та реалізація проєктів на рівні міст та регіонів сприяє формуванню закордоном позитивного іміджу м. Вінниці та Вінницької області як надійного партнера та допомагає громадянам країн ЄС більше дізнатись як про регіон, так і про Україну як кандидата на вступ до ЄС, а також про взаємовигідні можливості, які регіон та Україна можуть запропонувати європейським державам в процесі інтеграції. Невіддільною основою для реалізації такого партнерства є підписання відповідних угод з регіонами інших країн, кількість яких у розрізі 2014-2023 рр. коливалась від

дванадцяти у 2014 р. та тринадцяти у 2015 р. до шести у 2022-2023 рр. (Додаток А). З огляду на фізико-географічне положення Вінницької області та наявності виходу до українсько-молдовського державного кордону, пріоритетними країнами для розвитку міждержавного та транскордонного партнерства Вінницькою обласною державною (військовою) адміністрацією у 2010-2023 рр. були держави-сусіди України: Молдова, Румунія, Польща, а також Чехія. Важливо зазначити, що такого переліку держав до 2013 р. належала Російська Федерація, співробітництво з якою після анексії АР Крим та початку війни на Донбасі у 2014 р. було призупинене і з 2022 р. – повністю припинене, а також до 2021 р. – Республіка Білорусь, угоди про співробітництво з окремими областями якої були розірвані у 2022 р. на тлі підтримки Мінськом повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Це пояснює зменшення кількості чинних угод про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво у 2022-2023 рр.

3.2. Підвищення інвестиційного та зовнішньоекономічного потенціалу Вінниччини

Розвиток економіки та інфраструктури Вінницької області є неможливим без розбудови співробітництва з іншими країнами у сфері економічних відносин та реалізації комплексу заходів, спрямованого на підвищення інвестиційної привабливості Вінниччини та, як наслідок, залучення іноземних інвестицій в Україну.

Діяльність Вінницької обласної державної адміністрації в даному напрямку відбувається в різноманітних формах. Першою з них є участі в іноземних бізнес-форумах та міжнародних виставках, де делегація Вінницької області презентує ключові підприємства регіону, досвід залучення та використання іноземних інвестицій й нові проєкти, які можливо реалізувати за допомогою іноземного

фінансування відповідно до імпорتنих потреб відповідної держави. Серед найбільших таких заходів варто виділити:

- 2010 р. – Українсько-чеський бізнес-форум, Українсько-німецький бізнес форум та III Європейський економічний форум (м. Лодзь, Польща) [29, с. 3, 7-8];
- 2011 р. - Українсько-угорський бізнес-форум (м. Дюла, Угорщина) [30, с. 9-10];
- 2013 р. - XXIII Економічний Форум (м. Криниця-Здруй, Польща), Міжнародний транскордонний економічний форум Єврорегіону «Сірет – Прут – Ністру» (м. Яси, Румунія) [32, с. 3, 5];
- 2014 р. - Міжнародна конференція «Перспективи Польсько-Української співпраці. Співпраця з європейськими фінансовими фондами» (Підкарпатське воєводство, Польща) [33, с. 2];
- 2015 р. - VIII Форум Європа-Україна «Україна – новий початок» (м. Лодзь, Польща), Міжнародний форум «Інновації. Інвестиції. Перспективи» (м. Вітебськ, Білорусь), Гомельський економічний форум (м. Гомель, Білорусь) [34, с. 1, 5];
- 2017 р. - X Європейський Економічний Форум «ŁÓDZKIE 2017» (Лодзьке воєводство, Польща), Українсько-Китайський форум зі співробітництва в сфері виробничих потужностей та інвестицій (КНР). [36, с. 4, 10]/

Окрім того, Вінницька обласна державна адміністрація регулярно поширює інформацію серед підприємств та організацій області й голів районних державних адміністрацій щодо можливостей участі в спеціалізованих міжнародних виставках продукції, машин, обладнання та промислових технологій як на території держав-сусідів України, так і у віддалених державах (Німеччина, Туреччина, КНР, Алжир, Ізраїль, В'єтнам, ОАЕ, Сінгапур, Хорватія, Латвія, Японія, Туркменістан тощо) [29, с. 9; 30, с. 11; 32, с. 8-9]. Участь обласних та місцевих підприємств в таких виставках сприяє розширенню їхньої бази

потенційних партнерів, та, як наслідок, покращенню торгівельних та інвестиційних відносин з державами їхнього походження.

Наступною формою діяльності Вінницької обласної державної адміністрації в цій сфері є візити делегацій Вінницької області та груп підприємців області на промислові потужності, заводи та підприємства, що спеціалізуються на виробленні продукції, з метою перейняття відповідного досвіду. Так, прикладами цього є:

- 2015 р. – візит Голови облдержадміністрації та групи вінницьких підприємців до Свентокшиського воєводства Польщі з метою аналізу польського досвіду формування позиції з інвестиційних питань для підприємств області, що працюють у сфері виробництва сільськогосподарської продукції та машинобудування. В межах цієї поїздки, зокрема, було відвідано Технологічний парк в м. Кельце та проведено зустріч зі співробітниками Міністерства економіки Польщі та Польської Агенції інформації та іноземних інвестицій [34, с. 4];
- 2015 р. – візит делегації аграріїв Вінницької області до Яського повіту Румунії для участі в семінарах в межах проєкту «Трансагрополіс – підтримка транскордонного агробізнесу», відвідування агро-індустріального парку «Трансагрополіс» та ознайомлення з можливостями, які він надає румунським, молдовським та українським підприємствам малого та середнього бізнесу, зокрема щодо представлення сільськогосподарської продукції підприємств Вінниччини на ринках ЄС [34, с. 10]. В межах навчального візиту фіхівців Вінниччини з міжнародного співробітництва та регіонального розвитку в 2017 р. до Ясси було також обговорено румунський досвід фінансової децентралізації та пошуку інвестування задля розвитку економіки регіону, в тому числі й шляхом реалізації грантових проєктів ЄС [36, с. 8];
- 2016 р. – економічна місія підприємців Вінниччини та Голови облдержадміністрації до Праги та Ліберецького Краю Чехії, в межах якої

відбулась зустріч з представниками агенції CzechTrade та Торгівельної й Аграрної палати Ліберецького краю, а також візити на промислові підприємства регіону [35, с. 5]. В межах другого візиту в 2017 р. делегацій області з Головою облдержадміністрації до Ліберецького краю Чехії було підписано угоду між облдержадміністрацією та урядом краю про співробітництво, а також відвідано підприємства, освітні та медичні заклади регіону й проведено зустріч з місцевими підприємцями [36, с. 5];

- 2017 р. – візит делегації керівників найбільших підприємств Вінниччини разом з Головою облдержадміністрації до Вашингтону, США, в межах якого було відвідано Міністерство торгівлі США, Інститут маркетингу харчових продуктів, Американсько-українську ділову раду, Офіс Агентства США з міжнародного розвитку USAID, Корпорацію закордонних приватних інвестицій та інші фінансові установи [36, с. 10];
- 2017 р. – економічна місія представників найбільших підприємств Вінницької області до Пекіну, КНР. Окрім презентації інвестиційного та економічного потенціалу Вінницької області, відбулась зустріч зі співробітниками торгівельно-промислової палати Китаю з метою розширення представлення продукції підприємств області на китайському ринку [36, с. 10];
- 2018 р. – аграрії та підприємці Вінницької області в межах візиту до Нідерландів мали нагоду зустрітись з представниками Агентства підприємців та Міністерства сільського господарства Нідерландів для перейняття досвіду проєктного менеджменту в аграрному секторі економіки та інструментів, якими надається державна підтримка місцевим підприємцям у виході на міжнародні ринки [37, с. 10];
- 2018 р. – візит економічної місії підприємців Вінниччини на чолі з Головою облдержадміністрації в м. Торонто, Канада, де відбулась їхня зустріч зі співробітниками Торгово-промислової палати провінції

Онтаріо й Міністерства економічного розвитку Канади та візити на місцеві промислові та сільськогосподарські підприємства провінції [37, с. 11].

Однак, окрім такого перейняття закордонного досвіду, іноземні бізнесмени та підприємці також здійснювали візити на провідні підприємства Вінницької області з метою вивчення перспективних напрямків співпраці та реалізації проєктів, враховуючи зацікавленість Вінницької облдержадміністрації у стабільному функціонуванні підприємств з іноземними інвестиціями на території Вінниччини, що є іншою важливою формою підвищення інвестиційного привабливості Вінницької області. Серед таких візитів важливо виокремити:

- 2011 р. – зустріч голландських бізнесменів з представниками підприємств Вінниччини, що спеціалізуються на виробництві, зберіганні та переробці сільськогосподарської продукції з ціллю реалізації спільних проєктів на території області відповідно до останніх технологічних тенденцій розвитку цієї галузі. Посол Нідерландів в Україні Пітер Ян Волтерс відвідав підприємство «Декомплант», в які раніше було здійснено голландські інвестиції [30, с. 9];
- 2014 р. – візит на Вінниччину делегації італійських експертів, що спеціалізуються на експертній допомозі із залучення інвесторів та двосторонньої реалізації проєктів, що був спрямований на пошук проблем у сферах розвитку сільського господарства, енергозбереження, водопостачання та водовідведення й поводження з побутовими відходами та надання рекомендацій місцевій владі з їхнього подолання [33, с. 7];
- 2016 р. – візит делегації Лодзинської агенції регіонального розвитку на приватне підприємство «Вінея» й завод з переробки ягід та фруктів «Fruktona». За результатами зустрічей представники Агенції пообіцяли сприяння в розробці бізнес-планів та інвестиційних проєктів для заводів Вінниччини й допомогу в пошуці іноземного інвестування [35, с. 2];

- 2017 р. – приїзд на Вінниччину групи іноземних дипломатів та представників міжнародних організацій в межах делегації Міжнародного трейд-клубу в Україні, в програмі якого, зокрема, відбулись візити на ТОВ «Барлінек Інвест», Вінницький олійно-жировий комбінат та ПрАТ «Володарка» [36, с. 14].

Невіддільним елементом діяльності Вінницької облдержадміністрації у формуванні позитивного інвестиційного іміджу Вінниччини та підвищення її зовнішньоекономічного потенціалу є проведення тематичних регіональних форумів, круглих столів та конференцій. Так, у 2011 р., 2014 р., 2015 р., 2016 р., 2017 р., 2018 р., 2019 р. та 2021 р. було проведено вісім міжнародних інвестиційних форумів «Вінниччина – бізнес в центрі України», до участі в яких були запрошені дипломати та послы іноземних країн та органів місцевого самоврядування іноземних територіальних громад, банки, юридичні, фінансові та консалтингові компанії, що спеціалізуються на залученні інвестицій, освітні та наукові заклади України, представники українських місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також представники українських та іноземних підприємств. Щорічно іноземні та українські учасники збирались з метою ознайомлення з інвестиційним, агропромисловим та туристичним потенціалом Вінниччини, розвитку міжнародного та транскордонного співробітництва, обговорення можливостей залучення іноземних інвестицій задля стимулювання розвитку підприємств Вінниччини, реалізації інвестиційних проєктів, обміну досвідом і встановлення нових міждержавних контактів в бізнес-сфері. [30, с. 9; 33, с. 9; 34, с. 15; 35, с. 15; 36, с. 16; 37, с. 16-17; 38, с. 15-16; 40, с. 11].

Серед інших ключових заходів з інвестиційної тематики, що були проведені на території Вінницької області, можливо виокремити:

- 2013 р. - Українсько-румунсько-молдовський економічний форум, що відбувся з метою обговорення перспектив залучення інвестицій та поглиблення співпраці між Молдовою, Румунією та Україною [32, с. 6];

- 2015 р. - Форум міжрегіонального співробітництва та інвестицій за участі представників органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади та бізнесу Вінницької, Донецької та Луганської областей, однією з основних тематик якого було залучення міжнародної фінансової допомоги та інвестицій для підприємств, релокованих із зони конфлікту. За результатами форуму було підписано угоду, згідно з якою Представництво ЄС в Україні надаватиме підтримку підприємствам Донецької та Луганської областей, що відновили свою роботу на Вінниччині [34, с. 16];
- 2017 р. – круглий стіл «Зовнішня та внутрішня торгівля в умовах ринкових відносин», що був проведений облдержадміністрацією у співпраці з ГО «Вінницький бізнес клуб» та присвячений проблемам і перспективам представлення товарів виробників Вінницької області на європейських та міжнародних ринках [36, с. 16];
- 2018 р. – круглий стіл «Механізми інвестиційної привабливості. Структурування бізнесу в ЄС. Досвід Нідерландів», що був проведений облдержадміністрацією разом з ГО «Фундація креативного бізнесу» та присвячений можливостям співпраці між підприємствами Нідерландів та Вінниччини й виходу продукції вітчизняних виробників на нідерландських та європейський торговельні ринки [37, с. 17];
- 2019 р. – інформаційний семінар на тему «Основні типи експортних моделей підприємств. Базові принципи побудови ефективних комунікацій на експортних ринках», організований облдержадміністрацією у співпраці з ГО «Вінницький бізнес клуб» [38, с. 16];
- 2021 р. - інформаційний семінар «Інструменти ресурсного забезпечення громад», учасниками якого стали фахівці органів місцевого самоврядування, робота яких пов'язана з інвестиційною та грантовою діяльністю на рівні міст та територіальних громад області [40, с. 10].

Не менш важливою формою діяльності Вінницької облдержадміністрації у напрямку залучення інвестицій є організація візитів послів, дипломатів та державних лідерів іноземних держав до Вінниці та районів області з метою обговорення міжрегіональної інвестиційної та науково-технічної співпраці й представлення експортних можливостей аграрних та промислових підприємств Вінницької області з метою активізації економічного партнерства України з відповідною державою. Так, за період 2010-2023 рр. з цією метою Вінниччина приймала послів Аргентини [29, с. 8; 33, с. 7], Франції [31, с. 9; 33, с. 6; 36, с. 13], Малайзії [33, с. 6], Бельгії [35, с. 13], Фінляндії [35, с. 14], Індії [36, с. 12], США [36, с. 13], Польщі [36, с. 13], ФРН [37, с. 12], Білорусі [38, с. 11], Австралії [38, с. 12], Канади [38, с. 13], Молдови [39, с. 6], Сполученого Королівства [40, с. 6] в Україні, а також Президента Польщі [31, с. 2], урядові делегації Словаччини [37, с. 14] та Казахстану [33, с. 7] й делегації Ясського повіту Румунії [35, с. 9] та Свентокшиського воєводства Польщі [40, с. 2]. В межах деяких візитів, зокрема, послы відвідали найбільші підприємства Вінниччини, зокрема «Агрона Фрут» (м. Вінниця), молокозавод «Люстдорф», завод зі збагачення каоліну ТОВ «СОКА Україна» та ПрАТ з виготовлення зварювальних електродів «ПлазмаТек». Така широка географія міжнародного економічного співробітництва підтверджується статистичними даними щодо кількості країн світу, з підприємствами яких суб'єкти господарювання Вінницької області здійснювали зовнішньоторгівельні операції: якщо у 2010 р. ця кількість сягала 100 країн, то у 2019 р. – вже 148 країн. (див. Додаток Б).

3.3. Функціонування єврорегіону «Дністер» як формату транскордонного співробітництва України з Республікою Молдова

Фізико-географічне положення Вінницької області у вигляді виходу до державного кордону з Республікою Молдова уможливорює розвиток такої форми транскордонного співробітництва як «єврорегіон», яка створюється та

реалізовується задля сприяння транскордонному співробітництву відповідно до чинних угод про двостороннє або багатостороннє міждержавне співробітництво (п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» [88]) між місцевими органами виконавчої влади, територіальними громадами та їх представницькими органами двох та більше країн, що межують [129, с. 8] (див. Додаток Г).

В 2010-2011 рр. Вінницька облдержадміністрація та Вінницька обласна рада вели активні переговори з головами районних рад північних районів Республіки Молдова щодо створення єврорегіону. За цей час було розроблено концепцію єврорегіону, його техніко-економічне обґрунтування та організаційну структуру, перспективні форми й напрямки функціонування та проєкти його статутних документів, які були погоджені міністерствами закордонних справ, міністерствами економіки та міністерствами юстиції України та Молдови [29, с. 11-13; 30, с. 15]. Переговори успішно закінчились у 2012 р. підписанням установчого договору між Прем'єр-міністром України М. Азаровим та Прем'єр-міністром Республіки Молдова М. Філатом про започаткування єврорегіону «Дністер», до складу якого натеper входять усі райони Вінницької області та райони Дондушень, Дубоссари, Вікниця, Гума, Сорока, Флорешть та Шолданешть Республіки Молдова [31, с. 5-7] (див. Додаток Г). Метою функціонування єврорегіону «Дністер» визначено гармонізований розвиток прилеглих до річки Дністер територій, а серед ключових завдань – реалізація транскордонних проєктів інвестиційного характеру та з охорони навколишнього середовища, поглиблення та координація зв'язків в науково-освітній, торгівельно-економічній, культурній та туристичній галузях між країнами, співпраця з міжнародними організаціями та фондами й скорочення безробіття в прикордонних регіонах шляхом реалізації відповідних регіональних економічних програм та проєктів [79].

Співробітництво між Вінницькою обласною державною адміністрацією, Вінницькою обласною радою та районами Республіки Молдова в межах єврорегіону «Дністер» відбувається в наступних формах:

1. Засідання Ради єврорегіону «Дністер», на яких обговорювались та ухвалювались рішення стосовно пріоритетних питань функціонування єврорегіону, наприклад, обрання керівництва єврорегіону та складу Ради та налагодження співробітництва з єврорегіонами «Сірет – Прут – Ністру», «Верхній Прут» й Місією Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM) й зовнішніми стейкхолдерами [31, с. 6].

2. Підписання та реалізації положень угод про співробітництво між селищами Вінницької області та Республіки Молдова [31, с. 6]. Станом на 2016 р. за перші п'ять років функціонування єврорегіону було укладено понад 40 угод про транскордонне співробітництво між адміністративно-територіальними одиницями Молдови, Румунії та України [35, с. 8].

4. Проведення та участь в семінарах, форумах та конференціях. Так, у 2013 р. у Вінниці було проведено міжнародний круглий стіл на тему «Єврорегіон як позитивний інструмент реалізації політики транскордонного співробітництва» та конференцію «Розвиток Єврорегіону «Дністер» як елемент розвитку прикордонних територій України і Республіки Молдова», за результатами яких було підписано угоду про співробітництво єврорегіону «Дністер» з Союзом українців Румунії, між низкою міст і районів Вінницької області та Республіки Молдова та представлено концепцію розвитку єврорегіону до 2016 р. [32, с. 12-13].

У 2013-2014 рр. делегація Вінницької облдержадміністрації взяла участь в роботі економічного транскордонного форуму Єврорегіону «Сірет – Прут – Ністру» з метою представлення переваг економічної та інвестиційної співпраці з Вінниччиною, продукції, яку вона експортує, та налагодження відносин з румунськими й молдавськими підприємцями та представниками місцевих органів виконавчої влади [32, с. 5; 33, с. 9-10].

Особливо велика кількість заходів була проведена в 2015 р. Серед них - круглий стіл «Підготовка рекомендацій органам влади і міжнародним організаціям щодо підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва Єврорегіону «Дністер» в межах проєкту Розвиток економічного потенціалу

Єврорегіону «Дністер», що реалізовується за підтримки Програми розвитку ООН та ЄС, та підсумкову конференцію з нагоди завершення реалізації проекту «Розвиток економічного потенціалу Єврорегіону «Дністер», одним з результатів якого стало створення інтреактивної платформи з підтримки розвитку підприємців єврорегіону. Також за підтримки єврорегіону «Дністер» у Вінниці були проведені міжнародний форум «Вихід українських компаній закордон – можливості, «підводні камені», ризики для бізнесу та шляхи їх мінімізації» та навчальний семінар «Гармонізація системи державних закупівель в Україні за стандартами ЄС» [34, с. 7-8].

4. Створення та реалізація проєктів. Так, внаслідок реалізації єврорегіоном та Вінницькою облдержадміністрацією проєкту «Транскордонна мережа для інноваційного сільського господарства» у 2019 р. було утворено Міжнародний сільськогосподарський кластер «Дністер» [38, с. 8]. Окрім того, були впроваджені проєкти між шістьнадцятьма районами Республіки Молдова та Вінниччиною «Транскордонна мережа інноваційного сільського господарства», між Ямпільським районом Вінницької області та Сорокським районом Республіки Молдова «Сільський туризм – вірний крок на шляху поліпшення транскордонної співпраці» та між Чечельницьким районом Вінницької області та Гинчештським районом Республіки Молдова «Транскордонна співпраця сіл за збереження навколишнього середовища» із загальним бюджетом трьох проєктів у 870,1 тис. євро [38, с. 9].

Серед перспективних інфраструктурних проєктів, запланованих для реалізації, є будівництво автомобільного мосту та пішохідного переходу між м. Ямпіль Вінницької області та с. Косеуць району Сорока Республіки Молдова. Розробка його проєкту тривала з 2012 року [31, с. 6-7], а підготовчі роботи розпочались ще у 2021 р., однак у зв'язку з повномасштабним вторгненням Росії в Україну будівництво було заморожене до 2023 р. У червні 2023 р. було підписано угоду про будівництво мосту між Міністром розвитку громад, територій та інфраструктури України й Міністеркою інфраструктури та регіонального розвитку Молдови. Метою будівництва мосту є збільшення

пропускної спроможності українсько-молдовського кордону, зокрема розвантаження пункту пропуску «Могилів-Подільський-Отач», покращення логістики та створення альтернативи наявній паромній переправі [127].

5. Відправлення груп дітей, що проживають у Вінницькій області, на оздоровлення та відпочинок в Республіку Молдова та проведення низки спортивних та культурно-освітніх заходів: фестивалів музики та мистецтв, екологічних форумів, спортивних змагань тощо [31, с. 7; 34, с. 8-9; 35, с. 8].

РОЗДІЛ 4

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВІННИЦЬКОЮ МІСЬКОЮ РАДОЮ

4.1. Співпраця з іноземними територіальними громадами у форматі «міст-побратимів» та «міст-партнерів»

Вінницька міська рада є представницьким органом місцевого самоврядування Вінницької міської об'єднаної територіальної громади, що станом на жовтень 2024 року охоплює території 9 населених пунктів - міста Вінниці, селища Десна та сіл Вінницькі Хутори, Гавришівка, Малі Крушлинці, Великі Крушлинці, Писарівка, Стадниця, Щітки [6]. Одним з форматів її міжнародної діяльності, починаючи з 1990-х рр., є укладення угод про дружбу та співробітництво з містами інших країн з метою розвитку довгострокового партнерства, обміну досвідом у публічному управлінні життям міста та вирішенні проблем, що є типовими для міст, реалізації проєктів у сферах економіки, освіти, туризму, екології, бізнесу, спорту та культури. Такий формат в суспільно-політичному середовищі отримав назву «міста-побратими» та його цілями є покращення взаєморозуміння й зміцнення дружби між народами двох країн, а також сприяння досягненню визначених адміністраціями міст стратегічних завдань з його розвитку у різних сферах.

За даними Вінницької міської ради, станом на жовтень 2024 року статус міста-побратима або міста-партнера Вінниці мають 13 іноземних міст, зокрема:

Таблиця 3.1. Міста-побратими та міста-партнери Вінниці

№	Місто	Різновид угоди	Рік підписання угоди
1	Пітерборо, Сполучене Королівство	угода про побратимство	1991
2	Кельце, Польща	угода про побратимство	1994
3	Бірмінгем, США	угода про побратимство	2003
4	Бурса, Туреччина	угода про побратимство	2004

5	Бат-Ям, Ізраїль	угода про побратимство	2012
6	Вініца, Північна Македонія	протокол про наміри щодо налагодження дружніх відносин, обміну та співпраці	2013
7	Люблін, Польща	протокол про наміри щодо реалізації спільних проєктів	2013
8	Паневежис, Литва	угода про побратимство	2015
9	Руставі, Грузія	меморандум про співпрацю	2016
10	Вентспілс, Латвія	угода про співдружність	2022
11	Мюнстер, Німеччина	угода про солідарне партнерство	2023
12	Карлсруе, Німеччина	угода про побратимство	2023
13	Нансі, Франція	угода про побратимство	2023
14	Карлсруе, Німеччина та Нансі, Франція	тристороння угода між містами- побратимами про співробітництво	2024

Джерело: складено автором за [53] та [130].

Російське повномасштабне військове вторгнення в Україну в лютому 2022 року зумовило інтенсифікацію та трансформацію напрямків співробітництва Вінницької міської ради із містами-побратимами та містами-партнерами таким чином, що акцент з освітньої та культурної співпраці перейшов до задоволення актуальних соціальних, гуманітарних та військових потреб м. Вінниці відповідно до таких нових пріоритетів діяльності Вінницької міської ради в умовах воєнного стану, як створення умов для прийняття внутрішньопереміщених осіб, забезпечення функціонування критичної інфраструктури та життєдіяльності міста й підтримка ЗСУ. Отже, прикладами такого партнерства стали:

1. Передання гуманітарних вантажів із харчовими продуктами, одягом та засобами індивідуальної гігієни до Вінниці. Так, за 2022-2024 рр. відповідну допомогу, частина якої була спрямована для окремих соціальних категорій вінничан та ще частина, за сприяння Міжрегіонального координаційного гуманітарного штабу та благодійного фонду «Подільська громада», відправлена для військовослужбовців і мешканців територіальних громад поблизу лінії фронту, Вінницька міська рада отримувала від Кельце [109; 50], Вентспілса [9], Мюнстера [5] та Карлсруе [108].

2. Передання гуманітарних вантажів із предметами, необхідними для функціонування об'єктів критичної інфраструктури Вінниці в умовах російських ракетних обстрілів по енергетичній системі України. Так, Вентспілс надав Вінниці дизельні генератори [49], Мюнстер – будівельне приладдя, прожектори, генератори та мікроавтобус-транспортер в межах програми «Покращення цивільного захисту в муніципальному партнерстві з Україною» за фінансування Німецького товариства міжнародного співробітництва (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, GIZ) [52], Мюнстер – модульні кухні та модулі для забезпечення водо- та теплопостачання й приготування їжі для встановлення «пунктів незламності» [5]. Громада Карлсруе передала гуманітарні вантажі із найрізноманітнішими речами, необхідними для обладнання шкільних класів, лікарень та укриттів в них [108; 70], а також спецавтівки для підсилення роботи комунальних та рятувальних служб міста – пожежні машини для ДСНС України у Вінницькій області [105] та сміттєвоз для КП «Ековін» [25].

3. Збір коштів та/або закупівля військового обладнання відповідно до потреб ЗСУ. Так, за результатами благодійного аукціону в Кельце, спрямованого на збір коштів на користь ЗСУ, було виручено та передано 100 тис. грн благодійному фонду «Подільська громада» для закриття нагальних потреб українських військовослужбовців. За ці кошти було придбано для Повітряних Сил України квадрокоптер DJI Mavic 3, а також LED-лампи і комплекти зварювального та ремонтного обладнання, що дозволять забезпечувати швидке відновлення роботи техніки [27]. Окремо міською радою Кельце був також переданий комплект з чотирьох квадрокоптерів DJI Mavic 3 [107].

4. Сприяння у створенні можливостей реабілітації пацієнтів вінницьких лікарень, в тому числі поранених військовослужбовців ЗСУ. Так, відповідне медичне обладнання, спортивні тренажери та два автомобілі швидкої допомоги згідно із завчасно сформованим запитом передав Мюнстер реабілітаційному відділенню Вінницької міської клінічної лікарні №1 [132]. Пізніше делегація з Мюнстера, очолювана мером Маркусом Леве, в межах робочого візиту до

Вінниці завітала до даного відділення, зробивши висновок про інноваційність методик реабілітації та нейрореабілітації пацієнтів вінницькими лікарями [10].

5. Організація програм оздоровлення та культурного відпочинку для груп вінницьких школярів на території міст-побратимів та міст-партнерів з-поміж дітей учасників бойових дій, загиблих та безвісті зниклих військовослужбовців ЗСУ та внутрішньопереміщених осіб. Так, вінницькі школярі мали можливість поїхати до Паневежису [12], Мюнстера [73], Карлсруе [72] та Нансі [63]. Завдяки таким візитам, організованим співпрацею між містами, діти мають можливість не лише ознайомитись із історією, культурою та архітектурою іноземних територіальних громад та отримати позитивні емоції в колі однолітків, але й подолати зумовлені війною тривогу та стрес.

6. Поширення інформації про українську історію та культуру закордоном. Так, делегація з кількох вінницьких ансамблів народного танцю та естрадного мистецтва взяла участь в Дні української культури в латвійському місті Вентспілс [51], вінницькі артисти хору та камерного оркестру взяли участь у мистецькому проєкті «Зустрічі на зеленій галявині «Три години миру» в німецькому Карлсруе [60], вінницький народний ансамбль танцю «Барвінок» в межах «Туру подяки» провів концерт в польському Кельце [1], а хори Карлсруе, Мюнстера та Вінниці разом записали пісню Матісяху «One day» [61]. В межах візиту мера Вінниці Сергія Моргунова до Карлсруе розташованому в місті Українському культурному центрі були передані книги про Вінниччину, аби німці мали можливість дізнаватись більше інформації про Україну [4]. З метою відзначення річниць побратимства, підкреслення взаємної важливості таких відносин та висловлення подяки за допомогу українському народові та, зокрема, Вінниці, надану під час російсько-української війни, в Музеї української марки ім. Якова Балабана було презентовано та погашено поштові марки під назвами «Два міста – одне серце. Кельце – Вінниця» на честь Кельце [117], «Єдині заради миру та розвитку», присвячену Мюнстеру [118], «За вашу і нашу свободу!» на честь Паневежиса [116] та «Ніхто не чіпатиме мене безкарно. Нансі-Вінниця», присвячену Нансі [115].

4.2. Партнерство з міжнародними організаціями та фінансовими інституціями в соціально-гуманітарній сфері

Протягом фази повномасштабного вторгнення Росії українським урядом та органами місцевого самоврядування активізувалось налагодження та розвиток співробітництва з міжнародними та іноземними урядовими й неурядовими організаціями, фінансовими агентствами та благодійними фондами, які, зокрема, надають різну допомогу невійськового характеру.

У 2022-2024 рр. серед міжурядових організацій Вінницька міська рада активно розвивала партнерство з такими агенціями ООН, як: Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) та Управління ООН з координації гуманітарних справ в Україні – обидві агенції відкрили у Вінниці після лютого 2022 р., Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та Міжнародною організацією з міграції. Співпраця зі структурами ООН полягає в реалізації гуманітарних проєктів для внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) відповідно до першочергових потреб міста в умовах воєнного стану. Так, за фінансової підтримки вінницького офісу УВКБ ООН Вінницькій міській раді вдалось відремонтувати три гуртожитки для ВПО [113], а завдяки співпраці з Управлінням ООН з координації гуманітарних справ в Україні Вінницька міська рада клопотала питання перед кризовим координатором ООН в Україні про розширення фінансових програм ООН з надання грошової допомоги українцям з-поміж ВПО [119]. Міжнародна організація з міграції у партнерстві з Агентством США з міжнародного розвитку USAID надали Вінниці генератори та когенераційні установки для забезпечення вінничан тепло-, водо- та енергопостачанням [45]. Завдяки ЮНІСЕФ Вінницькій міській раді вдалось обладнати один з молодіжних центрів міста [121], а також домовитись про надання організацією фінансової допомоги та побутових й шкільних речей для дітей з-поміж ВПО відповідно до отриманого від ЮНІСЕФ міжнародного статусу Вінниці «Громада, дружня до дітей та молоді» [120]. Таким чином, ці форми взаємодії спрямовані на досягнення комплексної мети створення

належних умов перебування громадян з числа ВПО в приймаючих громадах та сприяння їх інтеграції в останні, що є одним з пріоритетів внутрішньої політики українського уряду, починаючи з 2014 року.

Окрім цього, розвивається співпраця Вінницької міської ради з міжнародними неурядовими організаціями та благодійними фондами. За сприяння Німецького товариства міжнародного співробітництва «GIZ» (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit) Міністерством закордонних справ ФРН Вінниці були передані генератори [13] та вантажі для обладнання «пунктів незламності» [26]. Окрім того, GIZ виступає партнером Вінницької міської ради в процесі будівництва інноваційно-технологічного центру «Кристал» [111].

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), окрім вищезазначеного надання допомоги у електрогенерації, проводило воркшопи для вінницьких підприємців, виступило одним з організаторів другого Саміту за демократію (S4D2), до онлайн-зустрічей в межах якого доєднувався мер Вінниці [103], та всеукраїнського муніципального опитування Міжнародного республіканського інституту, яке дозволяє виміряти рівень задоволеності надання муніципальних послуг місцевою владою [66].

Серед неурядових гуманітарних організацій, партнерство з якими розпочалось та розвинулось саме під час повномасштабного російського вторгнення, важливо виокремити:

- Міжнародна організація з гуманітарного розмінування The HALO Trust, з якою досягнуто домовленості про відкриття офісу у Вінниці та створення в місті навчального центру з підготовки фахівців з розмінування [114].
- Міжнародна громадська організація «Міжнародна дипломатична місія публічної дипломатії», з представництвом якої у Чехії було підписано меморандум про співробітництво у сферах розвитку інфраструктури та економіки [68].

- Французька гуманітарна організація ACTED, за сприяння якої було відновлено один з центрів проживання громадян з числа ВПО [28].
- Міжнародна гуманітарна організація Medair, яка спеціалізується на наданні гуманітарної допомоги громадянам, що постраждали у надзвичайних ситуаціях та зонах бойових дій та офіс представництва якої домовлено відкрити у Вінниці для підтримки ВПО [14; 69].

Окрім міжнародних міжурядових та неурядових організацій, Вінницька міська рада активно розвиває діалог з міжнародними фінансовими інституціями. Так, реалізація проєктів в сфері міського енерго- та водопостачання й інвестицій у відбудову та розвиток економіки України стали предметом переговорів мера Вінниці Сергія Моргунова з представниками Світового банку, Банку Америки, Агентства торгівлі та розвитку США (USTDA) та Корпорації фінансування розвитку (DFC) у США [99]. Збільшення обсягів гуманітарної допомоги для Вінниці та залучення інвестицій в національну економіку стали темою зустрічі вінницького міського голови з представниками міжнародної консалтингової фірми Baker Global Advisory [100]. В межах конференції «Ukraine Recovery Conference» під час розмови з директоркою Міжнародної фінансової корпорації (IFC) актуалізував питання створення консолідованого госпіталю шляхом державно-приватного партнерства та проведення реформування міської системи надання послуг у сфері охорони здоров'я [132].

4.3. Міжнародні комунікації як інструмент реалізації державної стратегії розвитку туризму

Створення туристично-інформаційної інфраструктури, реалізація заходів з етнічно-культурного та подієвого туристичного відпочинку, організація зон відпочинку, участь в міжнародних та національних туристичних промоційних заходах, забезпечення промоції туристичного та історико-культурного потенціалу регіону і популяризація бренду міста закордоном є актуальними

завданнями діяльності Департаменту маркетингу міста та туризму Вінницької міської ради [11]. Дані цілі повністю корелюються з державною Стратегією розвитку туризму та курортів до 2026 року, в якій зазначено, що сфера туризму є одним із засобів реалізації державної зовнішньої політики та сприяє налагодженню відносин між країнами [96]. Водночас у стратегії визнається проблема відставання рівня розвитку української туристичної інфраструктури та якості надання туристичних послуг від відповідного рівня інших країн та втрати Україною популярності як туристичного напрямку в умовах війни з Росією. Таким чином, завданнями державної політики у туристичній сфері є забезпечення її сталого розвитку цієї сфери з акцентом на розвитку інфраструктурних спроможностей та реалізації подій маркетингового та інформаційного характеру, що сприятимуть формуванню позитивного туристичного іміджу України. Важливо підкреслити, що держава виділяє міжнародну співпрацю у туристичній сфері вагомим фактором успіху реалізації вищеперерахованих завдань, яка, окрім адаптації національних стандартів розвитку туристичного сектору до міжнародних, може проявлятися у формах:

- представлення українських інвестиційних туристичних проєктів іноземним інвесторам та на міжнародних ярмарках інвестиційних проєктів
- презентацій особливостей розвитку туристичної сфери в Україні на міжнародних конференціях й виставково-ярмаркових заходах з метою закордонного просування українських туристичних продуктів, туристичного бренду України
- залучення іноземних інвестицій, грантів міжнародних організацій, коштів міжнародної технічної допомоги для реалізації проєктів тощо [96].

На рівні міста Вінниці міжнародні комунікації як механізм реалізації на території Вінницької міської об'єднаної територіальної громади державної політики у сфері туризму здійснює Департамент маркетингу міста та туризму

Вінницької міської ради із врахуванням положень Стратегії розвитку туризму та курортів до 2026 року.

Одна з пріоритетних форм такої діяльності - участь у міжнародних виставках, конференціях та бізнес-форумах в Україні та закордоном, на яких вінницькі делегації демонструють колегам з іноземних держав, інших регіонів України, представникам міжнародних туристичних організацій, туристичним операторам та перевізникам й представникам органів державної влади можливості місцевого історико-культурного, гастрономічного, медичного та рекреаційного туризму, а також інфраструктурні об'єкти міста, що є його визначними місцями задля поширення ідентичності міста та формування впізнаваності його елементів закордоном. Серед таких найбільших заходів, організованих на території України, – міжнародні виставки UITT «Україна – Подорожі та Туризм» (м. Київ, 2019 та 2021), «ТурЕКСПО» в межах Львівського міжнародного форуму індустрії туризму та гостинності (м. Львів, 2019 та 2021 р.) [92, с. 4-5; 75, с. 5], III Міжнародний бізнес-форум «Міжнародне співробітництво: створюємо майбутнє разом» (м. Кременчук, 2019), XI-ий Міжнародний туристичний форум «Харків: партнерство в туризмі» (м. Харків, 2019), конференція «Туризм як інструмент міжкультурної взаємодії» (м. Одеса, 2019) [43, с. 17], Міжнародний форум «DMO і НТО» (2021, Київ) [44, с. 12].

Серед організованих закордоном заходів - міжнародна виставка сільського та активного туризму AGROTRAVEL&ACTIVE LIFE (м. Кельце, Польща, 2018 р.), виставка срібних поколінь Targi Seniors (м. Кельце, Польща, 2019) [94, с. 12], міжнародний гастрономічний ярмарок Foire de Dijon (м. Діжон, Франція, 2021 р.) [75, с. 6], Міжнародний круглий стіл «Сталий туризм як рушійна сила регіонального розвитку: досвід Молдови і України» (м. Кишинів, Молдова, 2021 р.) [44, с. 12].

Окремо важливо виокремити проєктну та грантову співпрацю із закордонними партнерами Вінниці та України в туристичній сфері. Так, у співпраці із Радою Європи та ЄС в 2023 році було реалізовано грантовий проєкт «Шлях має тривати» вартістю 9800 євро, за результатами якого було

підготовлено гастрокаталог та серію відеоматеріалів про утворений в 2021 році «Camino Podolico» (Подільський шлях святого Якова) на територіях Вінницької та Хмельницької областей [76, с. 3, 8], який став сертифікованим учасником культурного маршруту Ради Європи Camino de Santiago «Паломницькі шляхи до Сантьяго-де-Компостела» та Європейської федерації Шляху святого Якова [93]. За результатами візиту голови Федерації до України та зустрічі із мерами Вінниці, Бару, Гнівани та Кам'янця-Подільського було підписано меморандум щодо співробітництва задля популяризації і розвитку Шляху святого Якова в Україні [76, с. 9].

В межах проєкту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» («ПРОМІС»), що реалізується урядом Канади через Фонд сприяння розвитку малих і середніх підприємств та Федерацію канадських муніципалітетів, у 2019-2020 рр. було розпочато роботу над створенням Стратегії розвитку туризму міста Вінниці до 2030 року із залученням представників готельно-ресторанного бізнесу та фахівців в галузі історії та культури. Окрім того, було розроблено бренд «Вінниця. Місто ідей» у співпраці з брендинговою агенцією Fedoriv. З метою підвищення конкурентоспроможності туристичної сфери Вінниці й підвищення стандартів обслуговування туристів з 2020 р. в межах цього проєкту міжнародної технічної допомоги був реалізований проєкт «Вінницький стандарт гостинності: програма посилення конкурентоспроможності туристичної індустрії Вінниці», що передбачав проведення серії бізнес-тренінгів для гідів, бізнес-асоціацій та рестораторів й запровадження у закладах нового стандарту обслуговування [94, с. 5-6, 12]. Завдяки співробітництву з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) у 2019-2020 рр. Вінницьким клубом ділових людей («Business People's Club») були проведені бізнес-інтенсиви HoReCa.ReStart для власників кафе та готельно-ресторанного бізнесу [94, с. 6].

Іншим кейсом є туристичний форум VinTourism, який був проведений в 2020-2021 р. в межах проєкту «EU4Business: конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП», який фінансується ЄС та урядом ФРН [94, с. 6; 114,

с. 32]. До ініціатив проєктної та грантової співпраці зі закордонними партнерами можна віднести реалізовані в 2022 р. КП «Офіс туризму Вінниці» за сприяння ПРООН та фінансування ЄС грантові ініціативи з проведення екскурсій для громадян з числа ВПО, а також соціальний проєкт «Незламні та нескорені», що реалізовується завдяки партнерству з Міжнародною організацією з міграції та Центром ветеранського розвитку ВНТУ та метою якого є сприяння реабілітації та психологічній й соціальній адаптації військовослужбовців, що були поранені, та членів сімей загиблих військовослужбовців шляхом їхньої участі в екскурсійних заходах [76, с. 4].

Аналіз та імплементація закордонного досвіду популяризації місцевої історичної та культурної спадщини проявляється у щорічному (з 2019 р.) проведенні Вінницькою міською радою Днів європейської спадщини у Вінниці – ініціативи, започаткованою Радою Європи в європейських країн з відповідною метою. В межах Днів європейської спадщини для містян організовується низка екскурсійних заходів в музеях та історичних будівлях, виставок та інших різновидів публічних заходів, які дозволяють привернути увагу місцевих мешканців до різноманіття матеріальної та нематеріальної історико-культурної спадщини Вінниці [95, с. 8].

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження на прикладі Вінницької області в роботі доведено, що активна міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, яка відповідає цілям державної політики в сфері міжнародного співробітництва, робить їх суб'єктами реалізації даної політики. Розгалужена правова основа діяльності українських органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади в сфері розбудови міжнародного партнерства, що складається як з національних та локальних нормативно-правових актів, так і міжнародних угод та конвенцій, та зміст їхніх положень засвідчують, що держава відводить їм важливе місце в процесі налагодження співробітництва та розвитку добросусідських і взаємовигідних відносин з іншими державами, а отже вони беруть повноцінну участь в реалізації зовнішньополітичного курсу України.

В цьому контексті, особливість обласних державних (військових) адміністрацій і обласних, районних, міських, селищних та сільських рад як суб'єктів міжнародного територіального співробітництва полягає в тому, що їхня діяльність переважно спрямована на інтенсифікацію відносин з іншими державами саме на рівні міст та регіонів, а не на загальнонаціональному рівні, що належить до компетенції Президента України, Прем'єр-міністра України та Міністерства закордонних справ України. Таке розмежування у рівнях реалізації зовнішньополітичного курсу України має низку переваг та базується на визначеному законами та іншими нормативно-правовими актами принципі децентралізації та автономії органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади у розв'язанні питань, які мають локальне або регіональне значення.

По-перше, це дозволяє більш ефективно реалізовувати державну політику в сфері міжнародного співробітництва в цілому. Якщо Президент України, Прем'єр-міністр України та Міністерство закордонних справ України пріоритетно мають справу з найбільш важливими питаннями розвитку

двосторонніх відносин з іноземними державами та багатостороннього співробітництва, то органи місцевого самоврядування концентруються на питаннях місцевого або регіонального значення. У комплексі це означає, що різноманітні аспекти розвитку міжнародного партнерства будуть охоплені.

По-друге, органи місцевого самоврядування володіють більш точними даними про стан, актуальні проблеми й перспективи розвитку економіки, медицини, освіти, екології, соціального забезпечення тощо в регіонах своєї юрисдикції, аніж центральні органи виконавчої влади. Відповідно, отримуючи повноваження взаємодіяти з територіальними громадами іноземних держав, органи місцевого самоврядування можуть більш ґрунтовно планувати та проводити політику розвитку окремих селищ та міст, використовуючи потенціал регіону в тих сферах, які були б, наприклад, привабливими для іноземних інвесторів, ніж якби дана діяльність регулювалась центральними органами виконавчої влади.

По-третє, розширення на законодавчому рівні повноважень та створення умов для роботи органів місцевого самоврядування у сфері розвитку міжнародних зв'язків відповідає міжнародним тенденціям поширення такого формату міжміської співпраці як «city diplomacy». «Дипломатія міст» полягає у налагодженні міжнародної співпраці між містами та регіонами двох та більше країн для розв'язання актуальних проблем їхнього розвитку та просування їхніх інтересів на міжнародному рівні у формі побратимських зв'язків, реалізації спільних економічних та гуманітарних проєктів, проведенні міжнародних форумів, утворенню міжміських мереж тощо.

Діяльність Вінницької обласної державної (військової) адміністрації щодо поширення на території Вінницької області європейських цінностей, підвищення рівня обізнаності вінничан та мешканців області про переваги членства в ЄС та про історію й культуру його держав-членів, проведення тематичних міжнародних конференцій й форумів, інтенсифікації співпраці з регіонами та організації візитів іноземних делегацій країн ЄС сприяє досягненню стратегічної мети зовнішньої політики України щодо набуття повноправного членства в ЄС.

Завдяки активній та збалансованій діяльності Вінницької обласної державної (військової) адміністрації у різних форматах щодо формування позитивного інвестиційного іміджу Вінниччини та підвищення її зовнішньоекономічного потенціалу товари вінницьких виробників можуть бути представлені на закордонних ринках, а підприємства – отримувати іноземне фінансування задля вдосконалення своїх виробничих та технологічних потужностей. Посилення економічної взаємозалежності позитивно впливає на стан двосторонніх та багатосторонніх відносин України з іноземними державами та створює перспективи довгострокового та взаємовигідного співробітництва, що відповідає зовнішньополітичному курсу України.

Співпраця Вінницької обласної державної (військової) адміністрації з представниками місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування північних районів Республіки Молдова в межах єврорегіону «Дністер» відбувається в різних формах, серед яких засідання ради єврорегіону, підписання та реалізація міжміських та міжрайонних угод про партнерство, проведення освітньо-культурних та спортивних заходів, форумів та конференцій й реалізація проєктів, що дозволяє комплексно охопити та спланувати роботу щодо розв'язання нагальних питань розвитку прикордонних та наближених до річки Дністер районів обох країн. Така діяльність позитивно відображається на динаміці розвитку відносин України з Республікою Молдова.

Встановлення побратимських та партнерських відносин Вінницькою міською радою з іноземними містами відповідає пріоритетам державної політики у сфері міжнародного співробітництва під час російсько-української війни, таким як розвиток та інтенсифікація партнерства з державами-членами ЄС, підвищення боєздатності української армії та зростання рівня обізнаності іноземної аудиторії про Україну й виклики, пов'язані з російською агресією, задля ширшого залучення зовнішньої допомоги для їх подолання.

В умовах повномасштабного вторгнення Росії в Україну Вінницька міська рада рівномірно розвиває партнерство як з агенціями та представництвами міжнародних міжурядових організацій, так і міжнародними неурядовими

організаціями і фінансовими інституціями. Така діяльність відповідає пріоритетам не лише внутрішньої політики України в умовах воєнного стану, але і зовнішньополітичного курсу, оскільки дозволяє залучити зовнішні ресурси для підтримки функціонування економіки та соціально-гуманітарної сфери у місті та області в критичний період, задовольняти нагальні потреби Вінницької міської об'єднаної територіальної громади, а також виступати голосом держави на різних міжнародних конференціях, де беруть участь представники міжнародних організацій, фокусуючи увагу на потребі здійснення інвестицій в Україну.

Окрім того, Вінницька міська рада виступає активним суб'єктом реалізації державної політики у сфері туризму, зокрема в контексті її зовнішнього виміру – розвитку міжнародних комунікацій, з метою підвищення якості надання туристичних послуг, приведення їх до міжнародних стандартів та формування конкурентоспроможності та популяризації українського туристичного продукту. Підхід Вінницької міської ради в цьому процесі, вирізняється врахуванням інтересів представників туристичних компаній, підприємців та мешканців громади, тобто реалізації туристичної політики на основі діалогу «громада-бізнес-держава», наявністю чіткого та зрозумілого для українських громадян бренду та символіки міста Вінниці, а також систематичністю і різноманітністю форм та майданчиків налагодження проєктної та грантової співпраці з громадами інших міст України та іноземними партнерами – як на рівні окремих міст іноземних держав, так і на рівні міжнародних організацій.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аншлаг та бурхливі оплески: вінницький «Барвінок» у межах «Туру подяки» дав концерт у місті-побратимі Кельце. Вінницька міська рада. 2022. URL: <https://vmr.gov.ua/anshlah-ta-burkhlyvi-oplesky-vinnytskyi-barvinok-u-mezhakh-turu-podiaky-dav-kontsert-u-misti-pobratymi-keltse> (дата звернення: 30.08.2024).
2. Берегута В. Реалізація державної політики у сфері європейської інтеграції як напрям діяльності Вінницької обласної державної адміністрації. *III Міжнародна науково-практична конференція «Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень»*. Донецький національний університет імені Василя Стуса, 01 листопада 2024 року. (тези доповіді прийнято організаційним комітетом конференції до публікації в збірнику матеріалів конференції).
3. Берегута В. Удосконалення нормативно-правової бази діяльності органів місцевого самоврядування у сфері міжнародного співробітництва: Закон України «Про міжнародне територіальне співробітництво України». *Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the V International Scientific and Theoretical Conference, May 10, 2024*. Stockholm, Kingdom of Sweden: International Center of Scientific Research. P. 51-53. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/10.05.2024> (дата звернення 24.05.2024).
4. «Ваша діяльність важлива для України та Вінниці»: Сергій Моргунов відвідав Український культурний центр в Карлсруе. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/vasha-diialnist-vazhlyva-dlia-ukrainy-ta-vinnytsi-serhii-morhunov-vidvidav-ukrainskyi-kulturnyi-tsentr-v-karlsruhe> (дата звернення: 29.08.2024).
5. Вінниця отримала модульні кухні для “пунктів незламності” від німецького міста Мюнстер. Вінницька міська рада. 2022. URL:

<https://vmr.gov.ua/vinnytsia-otrymala-modulni-kukhni-dlia-punktiv-nezlamnosti-vid-nimetskoho-mista-miunster> (дата звернення: 24.08.2024).

6. Вінницька територіальна громада. Портал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.ua/newgromada/2003>. (дата звернення: 20.08.2024).

7. Волкова Н. Транскордонне співробітництво України з країнами ЄС в умовах російсько-української війни. *Економіка та суспільство*. 2023. №48. 7 с. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2257/2180> (дата звернення: 21.02.2024).

8. Волошин Ю., Папаяні С. Органи місцевого самоврядування в умовах європейської міждержавної інтеграції та муніципальної реформи. *Вісник Маріупольського державного університету, серія «Право»*. 2014. №7. С. 157-165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2014_7_20. (дата звернення: 19.02.2024)

9. Генератори, обігрівачі та інше приладдя: до Вінниці прибув гуманітарний вантаж із міста-партнера Вентспілс. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/heneratoriy-obihrivachi-ta-inshe-pryladdia-do-vinnytsi-prybuy-humanitarnyi-vantazh-iz-mista-partnera-ventspils> (дата звернення: 22.08.2024).

10. Делегація з Мюнстера побувала у Вінницькій міській клінічній лікарні №1, де впровадили сучасні методи реабілітації пацієнтів. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/delehatsiia-z-miunster-pobuvava-u-vinnytskii-miskii-klinichnii-likarni-o1-de-vprovadyly-suchasni-metody-reabilitatsii-patsientiv> (дата звернення: 28.08.2024).

11. Департамент маркетингу міста та туризму. Вінницька міська рада. URL: <https://www.vmr.gov.ua/departament-marketynhu-mista-ta-turyzmu> (дата звернення: 13.10.2024).

12. Діти полеглих та зниклих безвісти оборонців вирушили до міста-побратима Вінниці Паневежиса. Вінницька міська рада. 2024. URL: <https://vmr.gov.ua/dity-polehlykh-ta-znyklykh-bezvisty-oborontsiv-vyrushyly-do-mista-pobratyma-vinnytsi-panevezhysa> (дата звернення: 30.09.2024).

13. До Вінниці прибули ще чотири генератори від МЗС Німеччини. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2023. URL: <https://t.me/morgunovofficial/4097> (дата звернення: 05.09.2024).

14. Добрий день, шановні вінничани! Розповім сьогодні, як ми працюємо з різними міжнародними інституціями, аби допомагати переселенцям. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2022. URL: <https://t.me/morgunovofficial/435> (дата звернення: 15.09.2024).

15. Договір між Україною і Республікою Польщею про добросусідство, дружні відносини і співробітництво від 18.05.1992 р., ратифікований Постановою Верховної Ради України № 2611-XII від 17.09.1992 р. *Офіційний вісник України*. 2006. №42. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_172 (дата звернення: 08.04.2024).

16. Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією від 02.06.1997 р., ратифіковано Законом України № 474/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642_003 (дата звернення: 07.04.2024).

17. Договір про добросусідство, дружбу і співробітництво між Україною та Республікою Молдова від 23.10.1992 р., ратифіковано Законом України № 459/96-ВР від 01.11.1996 р. *Офіційний вісник України*. 1997. №24. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498_161 (дата звернення: 06.04.2024).

18. Договір про добросусідство, дружні відносини і співробітництво між Україною та Словацькою Республікою від 29.06.1993 р., ратифіковано Постановою Верховної Ради України № 4022-XII від 24.02.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703_150 (дата звернення: 06.04.2024).

19. Договір про дружбу, добросусідство і співробітництво між Україною і Республікою Білорусь від 17.07.1995 р., ратифіковано Законом України № 267/97-ВР від 16.05.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112_692 (дата звернення: 08.04.2024).

20. Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією, ратифіковано Законом №13/98-ВР від 14.01.1998 р.

Офіційний вісник України. 1999. №20. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_006#Text (дата звернення: 09.04.2024)

21. Договір про основи добросусідства та співробітництва між Україною і Угорською Республікою від 06.12.1991 р., ратифіковано Постановою Верховною Радою України №2527-XII від 01.07.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348_004 (дата звернення: 07.04.2024).

22. Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. *Офіційний вісник України.* 2006. №9. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_099#Text (дата звернення: 02.04.2024).

23. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. *Офіційний вісник України.* 2006. №9. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106#Text (дата звернення: 01.04.2024).

24. Європейська Хартія місцевого самоврядування: офіційний переклад. *Офіційний вісник України.* 2015. №24. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text. (дата звернення: 12.04.2024).

25. З Карлсруе до Вінниці прибув ще один сміттєвоз, який працюватиме на благо громади. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/z-karlsruhe-do-vinnytsi-prybuiv-shche-odyn-smittievoz-iakyi-pratsiuvatyme-na-blaho-hromady> (дата звернення: 26.08.2024).

26. За підтримки німецького Уряду отримали важливий вантаж з обладнанням, що підсилить муніципальну мережу пунктів незламності. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2022. URL: <https://t.me/morgunovofficial/2650> (дата звернення: 05.09.2024).

27. За понад 100 тисяч гривень, зібраних на благодійному аукціоні в Кельце, Фонд громади «Подільська громада» придбав квадрокоптер і чимало корисних речей для військових. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/za-ponad-100-tysiach-hryven-zibranykh-na-blahodiinomu->

auktsioni-v-keltse-fond-hromady-podilska-hromada-prydbav-kvadrokopter-i-chymalo-korysnykh-rechei-dlia-viiskovykh (дата звернення: 23.08.2024).

28. Завершили ремонт в одному з центрів для ВПО. В оновлених кімнатах у гуртожитку училища зможуть жити більше 70 осіб – сім'ї з дітьми. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2022. URL: <https://t.me/morgunovofficial/2383> (дата звернення: 12.09.2024).

29. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2010 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2011. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/ekonomika/z_2010.doc (дата звернення: 11.05.2024).

30. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2011 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2012. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/ekonomika/z_2011.doc (дата звернення: 12.05.2024).

31. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2012 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2013. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/ekonomika/z_2012.doc (дата звернення: 13.05.2024).

32. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2013 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2014. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/ekonomika/z_2013.doc (дата звернення: 14.05.2024).

33. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2014 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2015. URL:

https://www.vin.gov.ua/images/doc/ekonomika/z_2014.docx (дата звернення: 15.05.2024).

34. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2015 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2016. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/ekonomika/z_2015.doc (дата звернення: 16.05.2024).

35. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2016 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2017. URL: <https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/zagalne/zvit-rik-2016.doc> (дата звернення: 17.05.2024).

36. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2017 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2018. URL: <https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/zagalne/Zvit2017all.doc> (дата звернення: 18.05.2024).

37. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2018 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2019. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/zagalne/Zvit_2018.doc (дата звернення: 19.05.2024).

38. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2019 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2020. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/zagalne/Zvit_2019_rik.doc (дата звернення: 20.05.2024).

39. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2020 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2021. URL:

https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/zagalne/Zvit_2020.docx (дата звернення: 21.05.2024).

40. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2021 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2022. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/zagalne/Zvit_2021.docx (дата звернення: 22.05.2024).

41. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2022 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2023. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/zagalne/Zvit_2022.docx (дата звернення: 23.05.2024).

42. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за 2023 рік. Вінницька обласна військова адміністрація. 2024. URL: <https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/zagalne/2024/Zvit2023.docx> (дата звернення: 24.05.2024).

43. Звітна презентація Департаменту маркетингу міста та туризму про виконання Програми розвитку туризму на 2016-2020 роки зі змінами в 2019 році. Вінницька міська рада. 2020. 31 с. URL: <https://cutt.ly/eeJHgpcs>. (дата звернення: 14.10.2024).

44. Звітна презентація Департаменту маркетингу міста та туризму про виконання Програми розвитку туризму Вінницької МТГ на 2021-2023 роки у 2021 році. Вінницька міська рада. 2022. 37 с. URL: <https://cutt.ly/aeJHgSzm> (дата звернення: 15.10.2024).

45. Зменшити навантаження на енергосистему країни і забезпечити громаду теплом навіть в блекаут – це одні з головних задач когенераційних установок, які встановлюємо у Вінниці. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2024. URL: <https://t.me/morgunovofficial/7065>. (дата звернення: 09.10.2024).

46. Каташинський Є. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. С. 200-203. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6f1375ed-fd6c-456d-b593-b34f9eec1e16/content> (дата звернення: 15.02.2024).
47. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. с. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.03.2024).
48. Король Н. Взаємодія органів публічної влади з міжнародними організаціями щодо місцевого розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. №7. 2021. 7 с. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/31.pdf. (дата звернення: 17.02.2024).
49. Латвійське місто-партнер Вентспілс передало Вінниці 2 генератори - Сергій Моргунов. Вінницька міська рада. 2022. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Contents/ContentItems/43bs74bjem7dpvbtrn8yzfjywj> (дата звернення: 22.08.2024).
50. «Ми щотижня на зв'язку»: у Вінницю прибув черговий гуманітарний вантаж від міста-побратима Кельце. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/my-shchotyzhnia-na-zviazku-u-vinnytsiu-prybuva-cherhovyi-humanitarnyi-vantazh-vid-mista-pobratyma-keltse> (дата звернення: 21.08.2024).
51. Мистецтво і дружба: вінницька делегація відвідала латвійський Вентспілс у Дні української культури. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/mystetstvo-i-druzhba-vinnytska-delehatsiia-vidvidala-latviiskyi-ventspils-u-dni-ukrainskoi-kultury> (дата звернення: 29.08.2024).
52. Мікроавтобус, генератори та набір інструментів. Вінниця отримала черговий вантаж від Мюнстера. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/mikroavtobus-heneratory-ta-nabir-instrumentiv-vinnytsia-otrymala-cherhovyi-vantazh-vid-miunster> (дата звернення: 24.08.2024).
53. Міста-побратими та міста-партнери. Вінницька міська рада. URL: <https://www.vmr.gov.ua/mista-pobratymy> (дата звернення: 20.08.2024).

54. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 01 липня 2023 року. Міністерство розвитку громад та територій України. 2023. URL: <https://cutt.ly/SeJJp9OD> (дата звернення: 17.10.2024).

55. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 01 жовтня 2023 року. Міністерство розвитку громад та територій України. 2023. URL: <https://cutt.ly/DeJJp49Z> (дата звернення: 17.10.2024).

56. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 01 січня 2024 року. Міністерство розвитку громад та територій України. 2024. URL: <https://cutt.ly/OeJJp5Vf> (дата звернення: 17.10.2024).

57. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 01 квітня 2024 року. Міністерство розвитку громад та територій України. 2024. URL: <https://cutt.ly/ceJJaeGL> (дата звернення: 17.10.2024).

58. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 10 липня 2024 року. Міністерство розвитку громад та територій України. 2024. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/941/Monitoring_18.pdf (дата звернення: 17.10.2024).

59. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 01 жовтня 2024 року. Міністерство розвитку громад та територій України. 2024. URL: <https://cutt.ly/jeJJay6L> (дата звернення: 17.10.2024).

60. Музика як засіб єднання: вінницькі артисти взяли участь у мистецькому проєкті «Зустрічі на зеленій галявині «Три години миру», який відбувся в Мюнстері. Вінницька міська рада. 2024. URL: <https://vmr.gov.ua/muzyka-iak-zasib-iednannia-vinnytski-artysty-vzialy-uchast-u->

mystetskomu-proiekti-zustrichi-na-zelenii-haliavyni-try-hodyny-myru-iakyi-vidbuvsia-v-miunsteri (дата звернення: 03.10.2024).

61. Музичні зв'язки Вінниці, Мюнстера та Карлсруе: три міста – одне послання світу. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/muzychni-zv-iazky-vinnytsi-miunster-ta-karlsruhe-try-mista-odne-poslannia-svitu> (дата звернення: 29.08.2024).

62. На Вінниччині створено Регіональний офіс міжнародного співробітництва. Вінницька обласна військова адміністрація. 2023. URL: <https://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/54918-na-vinnychchyni-stvoreno-rehionalnyi-ofis-mizhnarodnoho-spivrobitnytstva> (дата звернення: 30.03.2024).

63. Навчання та незабутні враження: незабаром 40 вінницьких школярів вирушать до французького міста-побратима Нансі. Вінницька міська рада. 2024. URL: <https://vmr.gov.ua/navchannia-ta-nezabutni-vrazhennia-nezabarom-40-vinnytskykh-shkoliariv-vyrushat-do-frantsuzkoho-mista-pobratyma-nansi> (дата звернення: 30.09.2024).

64. Окуньовська Ю. Транскордонне співробітництво з Україною в умовах війни. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія «Політичні науки»*. 2022. №7. С. 70-74. URL: <https://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/2690> (дата звернення: 19.02.2024).

65. Осипенко С. Особливості організації міжнародного територіального співробітництва в умовах дії воєнного стану. Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції 1-2 березня 2024 року: збірник наукових праць. Вінниця: ВНТУ, 2024. С. 49-51. URL: <https://press.vntu.edu.ua/index.php/vntu/catalog/view/823/1436/2707-4> (дата звернення: 28.04.2024).

66. Першість в економічному зростанні, а також – найвищі результати в оцінці якості громадського транспорту, доріг та доступності для людей з інвалідністю. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія

Моргунова). 2024. URL: <https://t.me/morgunovofficial/6218> (дата звернення: 09.10.2024).

67. Петренко О. Міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування як складова частина зовнішньої політики держави. 2 с. URL: <https://cutt.ly/geHOXghq> (дата звернення: 15.02.2024).

68. Підписали Меморандум про співпрацю з представництвом міжнародної громадської організації «Міжнародна дипломатична місія публічної дипломатії» в Чехії. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2022. URL: <https://t.me/morgunovofficial/760> (дата звернення: 12.09.2024).

69. Підсумовуючи сьогоднішній день. Місто працює, попри реалії воєнного часу. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2022. URL: <https://t.me/morgunovofficial/436> (дата звернення: 15.09.2024).

70. Підтримка з боку партнерів – важлива: з Карлсруе до Вінниці прибула гуманітарна допомога. Вінницька міська рада. 2024. URL: <https://vmr.gov.ua/pidtrymka-z-boku-partneriv-vazhlyva-z-karlsrue-do-vinnytsi-pribula-humanitarna-dopomoha> (дата звернення: 25.09.2024).

71. План діяльності Регіонального офісу міжнародного співробітництва. Вінницька обласна військова адміністрація. 2023. URL: <https://cutt.ly/leJJagKC> (дата звернення: 29.03.2024).

72. Повернення додому: 34 вінницькі дітини повернулись з незабутньої подорожі німецьким Карлсруе. Вінницька міська рада. 2024. URL: <https://vmr.gov.ua/povernennia-dodomu-34-vinnytski-dytyny-povernulys-z-nezabutnoi-podorozhi-nimetsky-karlsrue> (дата звернення: 30.09.2024).

73. Позналилися з Німеччиною, відпочили, оздоровилися та отримали нові враження: вінницькі діти повернулись з незабутньої подорожі до Мюнстера. Вінницька міська рада. 2024. URL: <https://vmr.gov.ua/poznaiomylysia-z-nimechchynoiu-vidpochyly-ozdorovylysia-ta-otrymaly-novi-vrazhennia-vinnytski->

dity-povernulysia-z-nezabutnoi-podorozhi-do-miunstera (дата звернення: 30.09.2024).

74. Положення про Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної адміністрації (нова редакція). Вінницька обласна військова адміністрація. 2022. URL: <http://www.dmsrr.gov.ua/uploads/%d0%9f%d0%9e%d0%9b%d0%9e%d0%96%d0%95%d0%9d%d0%9d%d0%af%201487.pdf> (дата звернення: 27.03.2024).

75. Про виконання Програми розвитку туризму Вінницької міської територіальної громади на 2021-2023 роки (зі змінами) в 2021 році: рішення Виконавчого комітету Вінницької міської ради. Вінницька міська рада. 2022. 11 с. URL: <https://cutt.ly/2eHEDYtf> (дата звернення: 15.10.2024).

76. Про виконання Програми розвитку туризму Вінницької міської територіальної громади на 2021-2023 роки (зі змінами): рішення Виконавчого комітету Вінницької міської ради. Вінницька міська рада. 2023. 19 с. URL: <https://cutt.ly/EeHENrVE> (дата звернення: 16.10.2024).

77. Про День Європи: Указ Президента України №266/2023 від 08.05.2023 р. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2023#Text> (дата звернення: 25.05.2024).

78. Про День Європи: Указ Президента України №339/2003 від 19.04.2003 р. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339/2003#Text> (дата звернення: 25.05.2024).

79. Про Єврорегіон «Дністер». Єврорегіон «Дністер». URL: <https://dniester.eu/uk/zagalni-vidomosti/> (дата звернення: 01.06.2024).

80. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01 липня 2010 р. №2411-VI. *Голос України*. 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 18.03.2024).

81. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05 лютого 2015 року №156-VIII. *Голос України*. 2015. №39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>. (дата звернення: 17.03.2024).

82. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 408. *Урядовий кур'єр*. 2021. №82. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.03.2024).

83. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695. *Урядовий кур'єр*. 2020. №156. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.03.2024).

84. Про заходи щодо активізації євроінтеграційного транскордонного співробітництва: Указ Президента України від 19 лютого 2007 року №1236/2007. *Офіційний вісник України*. 2007 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236/2007#Text> (дата звернення: 21.03.2024).

85. Про заходи щодо вдосконалення координації діяльності органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин: Розпорядження Голови Вінницької обласної державної адміністрації від 03 січня 2017 р. №1. Вінницька обласна військова адміністрація. 2017. URL: <https://www.vin.gov.ua/oda/normatyvno-pravovi-dokumenty/77-rozporiadzhennia/303-rozporiadzhennia-2017-rik/1944-rozporiadzhennya-1-vid-03-sichnia-2017-roku> (дата звернення: 26.03.2024).

86. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року №959-XII. *Голос України*. 1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 18.03.2024).

87. Про Концепцію державної регіональної політики: Указ Президента України від 25 травня 2001 р. № 341/2001. *Офіційний вісник України*. 2001 р. №22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2001#Text> (дата звернення: 21.03.2024).

88. Про міжнародне територіальне співробітництво України: Закон України від 24 квітня 2024 року №3668-IX. *Голос України*. 2024. №65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-20#Text> (дата звернення: 10.07.2024).

89. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року №280/97-ВР. *Офіційний вісник України*. 1997 р. №25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 16.03.2024).

90. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09 квітня 1999 року № 586-XIV. *Голос України*. 1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14> (дата звернення: 19.03.2024).

91. Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України № 1072/2000 від 14.09.2000 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text> (дата звернення: 25.05.2024).

92. Про проект рішення міської ради «Про хід виконання Програми розвитку туризму на 2016-2020 роки зі змінами в 2019 році»: рішення Виконавчого комітету Вінницької міської ради. Вінницька міська рада. 2020. 7 с. URL: <https://cutt.ly/reHEPS4O> (дата звернення: 14.10.2024).

93. Про проект «Camino Podolico». Camino Podolico. URL: <https://caminopodolico.net/pro-proyekt> (дата звернення: 16.10.2024).

94. Про проект рішення міської ради «Про виконання Програми розвитку туризму на 2016-2020 роки (зі змінами)»: рішення Виконавчого комітету Вінницької міської ради від 04.02.2021 р. № 233. Вінницька міська рада. 2021. 14 с. URL: <https://cutt.ly/jeHEA6J5> (дата звернення: 14.10.2024).

95. Про проект рішення міської ради «Про виконання Програми розвитку туризму Вінницької міської територіальної громади на 2021-2023 роки у 2022 році»: рішення Виконавчого комітету Вінницької міської ради від 02.02.2023 р. № 215. Вінницька міська рада. 2023. 14 с. URL: <https://cutt.ly/oeHEFSnq> (дата звернення: 15.10.2024).

96. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. *Офіційний вісник України*. 2017. №26. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 13.10.2024).

97. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24 червня 2004 року №1861-IV. *Голос України*. 2004. №134. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text> (дата звернення 17.03.2024).

98. Про утворення Регіонального офісу міжнародного співробітництва при Вінницькій обласній військовій адміністрації: Наказ Начальника Вінницької обласної військової адміністрації від 04 травня 2023 року №650. Вінницька обласна військова адміністрація. 2023. URL: <https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/cooperation/general/Polojenia.pdf> (дата звернення: 29.03.2024).

99. Продовжуємо роботу в Сполучених Штатах Америки, яка спрямована на поглиблення міжнародної співпраці. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2024. URL: <https://t.me/morgunovofficial/6992> (дата звернення: 11.10.2024).

100. Продовжуємо розвивати міжнародну співпрацю. Сьогодні зустрівся з колегами зі США та Сербії – Дагласом Бейкером та Едом Уїлсоном, які представляють інтереси міжнародної консалтингової фірми Baker Global Advisory, а також Югославом Карічем (Будівельна компанія Tesla). Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2024. URL: <https://t.me/morgunovofficial/5313> (дата звернення: 11.10.2024).

101. Протокол №3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС). *Офіційний вісник України*. 2013 р. №17. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_947#Text (дата звернення: 03.04.2024).

102. Протокол №2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва. *Офіційний вісник України*.

2006. №9. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_520#Text (дата звернення: 03.04.2024).

103. Разом з мерами з понад сто країн світу долучився до онлайн-зустрічі у рамках другого Саміту за демократію (S4D2), який проходить під патронатом Президента США Джо Байдена та прем'єр-міністра Нідерландів Марка Рютте. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2023. URL: <https://t.me/morgunovofficial/3348> (дата звернення: 12.09.2024).

104. Романік М. Напрями активізації транскордонного та міжнародного співробітництва Вараської міської ради Рівненської області: Кваліфікаційна робота освітнього ступеня магістр. Львів: Львівський національний університет природокористування, 2023. 75 с. URL: <https://cutt.ly/leJJp1fV> (дата звернення: 22.02.2024).

105. Рятувальники Вінниці у подарунок від міста-побратима Карлсруе отримали пожежну машину, – Сергій Моргунов. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/riatuvalnyky-vinnytsi-u-podarunok-vid-mista-pobratyma-karlsruhe-otrymaly-pozhezhnu-mashynu-serhii-morhunov> (дата звернення: 26.08.2024).

106. Сало І. Асоціації органів місцевого самоврядування в системі узгодження інтересів на національному, регіональному та локальному рівнях – Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2011. 39 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-06/association-cc724.pdf> (дата звернення: 17.02.2024)

107. Сергій Моргунов передав вінницьким захисникам дрон DJI Mavic 3 – подарунок від Кельце. Вінницька міська рада. 2022. URL: <https://vmr.gov.ua/serhii-morhunov-peredav-vinnytskym-zakhysnykam-dron-dji-mavic-3-podarunok-vid-keltse> (дата звернення: 23.08.2024).

108. Сергій Моргунов подякував громаді Карлсруе за чергову гуманітарну допомогу для медзакладів та шкіл. Вінницька міська рада. 2023. URL: [https://vmr.gov.ua/serhii-morhunov-podiakuvav-hromadi-karlsruhe-za-](https://vmr.gov.ua/serhii-morhunov-podiakuvav-hromadi-karlsruhe-za)

cherhovu-humanitarnu-dopomohu-dlia-medzakladiv-ta-shkil (дата звернення: 25.08.2024).

109. Сергій Моргунов подякував місту-побратиму Кельце за черговий гуманітарний вантаж. Вінницька міська рада. 2022. URL: <https://vmr.gov.ua/serhii-morhunov-podiakuvav-mistu-pobratymu-keltse-za-cherhovyi-humanitarnyi-vantazh> (дата звернення: 21.08.2024).

110. Стрелецький О. О. Міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування України як складова частина зовнішньої політики держави. Полтавський університет економіки і торгівлі. 2020. С. 173-176. URL: <https://cutt.ly/ReJJpZ2q> (дата звернення: 15.02.2024).

111. Сьогодні зустрівся з міжнародними партнерами з німецького агентства з розвитку GIZ та агентства «Програма розвитку ООН». Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2024. URL: <https://t.me/morgunovofficial/5596>. (дата звернення: 10.09.2024).

112. Транскордонне співробітництво як інструмент місцевого та регіонального розвитку» (за матеріалами громадської організації «Єврорегіон «Дністер», м. Вінниця): Кваліфікаційна робота. Вінниця: Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, 2022. 52 с. URL: <https://sel.vtei.edu.ua/repository/g.php?fname=29012.pdf> (дата звернення: 23.02.2024)

113. У Вінниці відремонтують три гуртожитки, які зараз використовуються як шелтери. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2022. URL: <https://t.me/morgunovofficial/2152> (дата звернення: 09.09.2024).

114. У Вінниці планує відкрити свій офіс міжнародна організація з гуманітарного розмінування The HALO Trust. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2022. URL: <https://t.me/morgunovofficial/744> (дата звернення: 09.09.2024).

115. У Вінниці погасили марку, присвячену французькому місту-побратиму Нансі. Visyt Vinnytsia. 2024. URL: <https://cutt.ly/weJJpHyZ> (дата звернення: 03.10.2024).

116. У Вінниці погасили поштову марку «За вашу і нашу свободу!», присвячену литовському місту Паневежис. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/Contents/ContentItems/4q09ed5abhd4y4m5bx1tt89pc7> (дата звернення: 31.08.2024).

117. У Вінниці погасили унікальну поштову марку «Кельце – Вінниця». Вінницька міська рада. 2022. URL: <https://vmr.gov.ua/u-vinnytsi-pohasyly-unikalnu-poshtovu-marku-keltse-vinnytsia> (дата звернення: 30.08.2024)

118. У Вінниці презентували ексклюзивну марку, присвячену німецькому Мюнстеру та річниці Вестфальського миру. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/u-vinnytsi-prezentuvaly-ekskliuzyvnu-marku-prysviachenu-nimetskomu-miunsteru-ta-richnytsi-vestfalskoho-myru> (дата звернення: 31.08.2024).

119. У Вінниці починає роботу Офіс Управління ООН з координації гуманітарних справ. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2022. URL: <https://t.me/morgunovofficial/301> (дата звернення: 09.09.2024).

120. У Вінниці розпочне роботу Представництво ЮНІСЕФ. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2022. URL: <https://t.me/morgunovofficial/606> (дата звернення: 05.09.2024).

121. У Вінницьких Хуторах розпочав працювати простір – «Молодіжний Хутір». Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2024. URL: <https://t.me/morgunovofficial/6000> (дата звернення: 07.10.2024).

122. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про міжрегіональне та прикордонне співробітництво між Україною та Республікою Білорусь від 22.05.2013 р. *Офіційний вісник України*. 2014. №3. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112_190 (дата звернення: 10.04.2024).

123. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про міжрегіональне та прикордонне співробітництво між Україною та Російською Федерацією від 27.10.2010 р. *Офіційний вісник України*. 2012. №73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_412 (дата звернення: 10.04.2024).

124. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво прикордонних областей України та адміністративно-територіальних одиниць Республіки Молдова від 11.03.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498_026 (дата звернення: 09.04.2024).

125. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво від 24.05.1993 р. *Офіційний вісник України*. 2005. №33. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_171 (дата звернення: 10.04.2024).

126. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. *Офіційний вісник України*. 2014. №75. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 13.04.2024).

127. Україна та Молдова побудують прикордонний мостовий перехід через Дністер. Міністерство розвитку громад та територій України. 2023. URL: <https://mtu.gov.ua/news/34396.html> (дата звернення: 01.06.2024).

128. Фетько Ю. Сучасні наукові та нормативні підходи до визначення поняття і змісту міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади. *Науковий юридичний журнал «Правові новели»*. №11. 2020. С. 29-37. URL: http://www.legalnovels.in.ua/journal/11_2020/11_2020.pdf. (дата звернення: 18.02.2024)

129. Химинець В., Головка А., Мірус О. Транскордонне співробітництво як інструмент місцевого та регіонального розвитку: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2021. 47 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-09/analytrep_13_2021.pdf (дата звернення: 26.05.2024).

130. «Це історична подія для трьох європейських громад»: на позачерговій сесії міської ради ратифікували угоду про побратимство Вінниці і Нансі та Тристоронню угоду Карлсруе-Нансі-Вінниця. Вінницька міська рада. 2024. URL: <https://www.vmr.gov.ua/tse-istorychna-podiia-dlia-trokh-ievropeiskykh-hromad-na-pozacherhovii-sesii-miskoi-rady-ratyfikuvaly-uhodu-pro-pobratymstvo-vinnytsi-i-nansi-ta-trystoronniu-uhodu-karlsruhe-nansi-vinnytsia> (дата звернення: 07.10.2024).

131. Циклаурі О. Транскордонне співробітництво органів місцевого самоврядування України в контексті європейської інтеграції. *Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів XVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ* / За заг. ред. К. В. Балабанова. Маріуполь: МДУ, 2015. С. 42-44. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/63/1/Aktualni_problemy_XV_II_2015.pdf#page=42 (дата звернення: 18.02.2024)

132. Цього тижня працюємо на Ukraine Recovery Conference та інших додаткових заходах, що відбуваються у Берліні. Telegram (Офіційний канал Вінницького міського голови Сергія Моргунова). 2024. URL: <https://t.me/morgunovofficial/6247> (дата звернення: 11.10.2024).

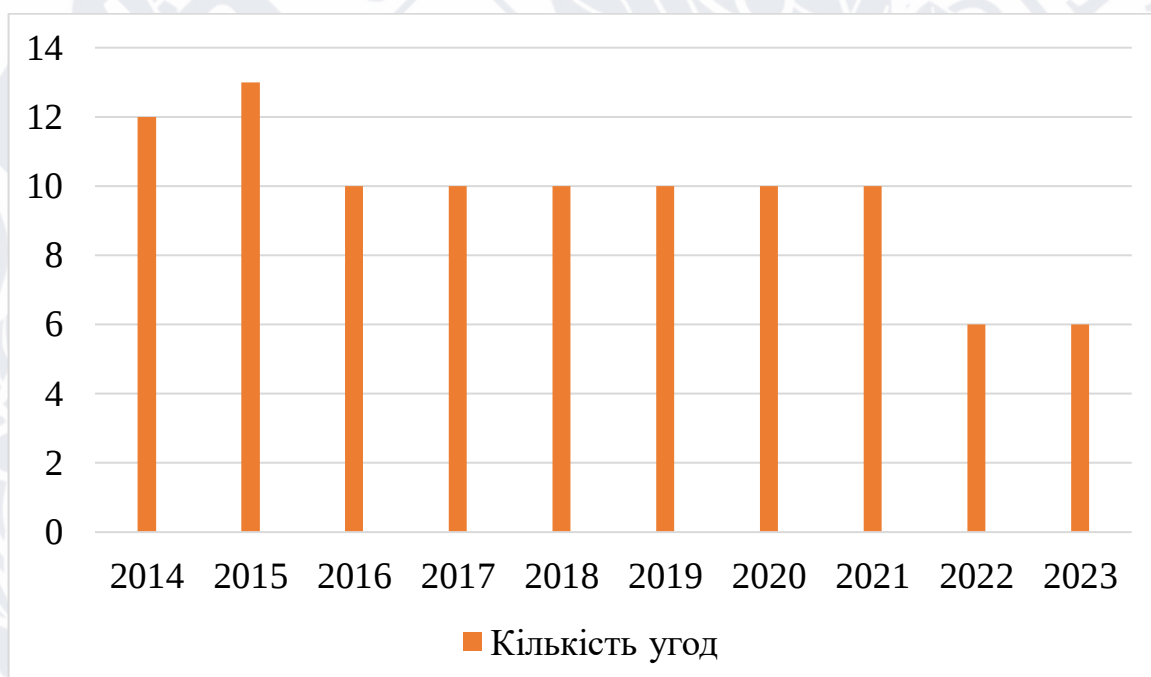
133. «Ще один гуманітарний вантаж з міста-партнера Мюнстера прибув до Вінниці», – Сергій Моргунов. Вінницька міська рада. 2023. URL: <https://vmr.gov.ua/shche-odyn-humanitarnyi-vantazh-z-mista-partnera-miunsteraprybuv-do-vinnytsi-serhii-morhunov> (дата звернення: 27.08.2024).

134. Development of international cooperation of the borderline territorial communities of Ukraine with the EU countries under martial law / Lyndyuk A., Boiko V., Bruh O. та ін. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2023. Том 5, №52. С. 244-255. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4161/3942> (дата звернення: 21.02.2024).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

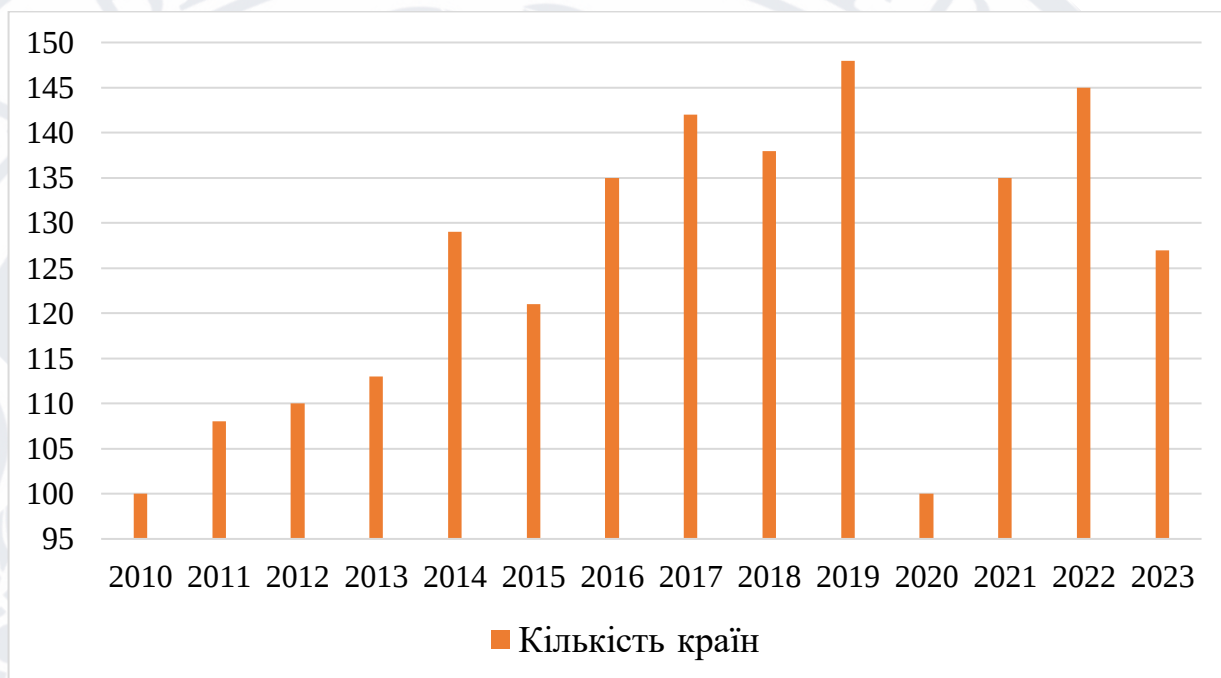
Кількість угод про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво Вінницької обласної державної адміністрації з регіонами сусідніх іноземних держав у 2014-2023 рр.

Джерело: складено автором за [33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

ДОДАТОК Б

Кількість країн світу, з підприємствами яких суб'єкти господарювання Вінницької області здійснювали зовнішньоторгівельні операції в 2010-2023 рр.

Джерело: складено автором за [29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

ДОДАТОК В

Кількість міжнародних партнерів територіальних громад Вінницької області у 2023-2024 рр.

Станом на	Кількість міжнародних партнерів	Кількість країн
01.07.2023 р.	66	18
01.10.2023 р.	66	19
01.01.2024 р.	70	18
01.04.2024 р.	72	19
10.07.2024 р.	86	21
01.10.2024 р.	86	21

Джерело: Міністерство розвитку громад та територій України [54; 55; 56; 57; 58; 59].

ДОДАТОК Г

Мапа єврорегіонів, учасниками яких є області України, та мапа єврорегіону «Дністер»

Джерело: [129, с. 9; 79].